

RIIGIKOGU

IV koosseis.

VII istungjärk.

145. koosolek.

6. mail 1931.

Sisu:

1. Teatamine muudatustest Riigikogu koosseisus.
2. Kooperatiivühisuste ja nende liitude seaduse muutmise seadus — II lugemisel.
3. Ekspordkrediidi kindlustamiseks riikliku garantii andmise seadus — I lugemisel.
4. Järgmise koosoleku määramine.

Koosoleku avab Esimees **K. Einbund** kell 17.20 min.

Sekretäri kohal sekretäri esimene abi **A. Tõllassepp**.

1. Teatamine muudatustest Riigikogu koosseisus.

Sekretär: Riigikogust on tagasi astunud Eduard Kink 6. mail 1931 Eesti sotsialistliku tööliste partei Pärnumaa valimisringkonna nimekirja järge. Riigikogu töist osa võtma kutsutud Maksim Unt.

2. Kooperatiivühisuste ja nende liitude seaduse muutmise seadus — II lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja **A. Laur**.

Juhataja: Jätan ära selle seaduseelnõu paragrahvide teksti ettekandmise.

(Pealkiri.)

M. Juhkam: Väga lugupeetud Riigikogu liikmed! Üks liik ühistegelisi asutusi, keda see seaduseelnõu ka puudutab ja kelle tegevust ta korraldada tahab, on ühistegelised rahaasutused. Ja siin ma pean ütleva, et meil kahjuks ühistegeliste rahaasutuste loomine on tehtud juba ammu liiga kergeks. Siin on kahjuks mindud üle igasuguse piiri. Meie ei saa muidugi kurta ka selle üle, et meil vähe oleks aktsiapanku. Täie õigusega võime öelda, et meil on ka viimaseid kindlasti rohkem kui vaja. Aga ühistegeliste rahaasutustega on kahjuks asi veel palju hullem. Siin on neid tihti asutatud igasugustel isiklikkudel kaalutlustel ja isiklikkudes huvides, et teenistust saada ning kildkonna- ja kihipoliitikat ajada. Ja ei ole nende asutamiseks olnud mingeid takistusi ega raskusi. Aktsiapankade asutamine on sellepärast raskem, et aktsia-

kapitalide norm on võrdlemisi kõrge ja et raha puudusel on aktsiaid raske realiseerida.

Kui tuleb aga kellelgi tahe asutada ühispanka, kirjutavad mõned üksikud soovivaaldusele alla, mis saadetakse registreerimisele ja mis registreeritakse, ja siis hakkabki nõndanimetatud pank tegutsema, nii hästi või halvasti kui ta seda suudab. Aga sagedasti töötavad need väga halvasti ja teevad kahju tõsisematele ja vanematele pankadele. Raha ja liikmete puudust kaetakse mitmesuguste kõlavate nimedega ja rikutakse lihtsalt ühistegeliste pankade head nime. (Vahelhüüe.) Mul ei ole kahjuks andmeid, missugune olukord on Lätis, kas on seal panku rohkem või vähem kui meil. Aga meil on mõnes pisikeses pesas sagedasti 10 rahaasutust, otsekohele öeldud, üksteise kukil. Neil pole teha midagi. Kõnelemata Tallinnast, siin tekib neid nagu seeni. Läti ühistegeliste asutuste seadust ma ei tunne. Aga Saksa seadus on kahtlemata vanem, täielikum ja parem kui meil. Saksa seaduses on ammu pandud maksuma kindel põhimõte, et ühe ühistegelise rahaasutuse liige ei saa samal ajal olla teise samaliiki rahaasutuse liige. Mitmes ühistegelises rahaasutuses korraga liikmeks olemine on eriti hädaohtlik sellepärast, et liikmete vastutus, mis õieti on ühistegeliste laenuasutuste ainsaks tõeliseks kindlustuseks, et see vastutus kujuneb siis fiktsiooniks. Selle tagajärjel võib muutuda ka panga kindlustus väga küsitavaks.

Üldkomisjoni peatuti selle küsimuse juures võrdlemisi pikalt. Inimesed, kes meie majanduseeluga tuttavad, leiavad, et tervendust tuua võiks keeld ühistegeliste laenuasutustele neid oma liikmeks võtta, kes teiste sama liiki ühistegeliste laenuasutuste liikmeks on, (Vahelhüüe.) Selle järele, et seaduse nõuet täidetaks, peavad valvama ühistegeliste rahaasutuste juhatused. Juhatused võtavad uutelt liikmetelt allkirja, et nad teise ühistegelise laenuasutuse liikmed ei ole. Juhatustel ei ole sundust, et nad peavad vastu võtma kõiki. Vastu võetakse ikkagi ainult neid, keda usaldatakse. See parandus kahtlemata tooks teatava tervendamise nendesse halbadesse nähtustesse, millest praegu kõnelesin. Üldkomisjon võttis II lugemisel selle ettepaneku vastu suure häälteenamusega. III lugemisel aga millegipärast, nähtavasti teatavatel par-

teipoliitilistel kaalutlustel, jäi parandus vähemusse, ja seepärast vastava paragrahvi juures julgen ma Riigikogule seda ettepanekut täna korrata.

Kohtu- ja siseminister J. H ü n e r s o n: Rkl. härra Juhkam lubas esineda ühe parandusega käesoleva seaduseelnõu kohta, millega tahetakse takistada ühe vastastikuse laenuasutuse liikmel veel mõnes teises laenuasutuses liige olla. See on muidugi ühistegevuse põhimõtte seisukohalt väga õige nõue ja peab seda igatepidi pooldama. Ja just sellel maal, mille seaduseandlust rkl. Juhkam ütles tundvat, see on Saksamaal, on niisugune nõue järjekindlalt läbi viidud. Kuid sealse ühistegelises seaduseandluses on ka abinõud, et seda nõuet saab läbi viia. Seal on sanktsioonid selleks ja juba terve organisatsioon selle järgi, et kui seal nende nõuete vastu eksimisi ette peaks tulema, et need siis avalikuks tulevad ja et neid ära saab hoida. Meie ühistegelise seaduseandlus on veel väga algeline ja puudulik, välja arenemata, ja kui meil see nõudmine sisse võetaks, siis ei jääks siin tõesti muud kindlustust kui see, et juhatus peab teadma, et juhatusel võib kaela panna vastutust, aga tegelikult ei ole juhatusel abinõusid selleks, et seda teadmist kuidagi viisi saavutada. Saksamaa ühistegelises seaduseandluses on üldiselt ära tähendatud, et vastastikuse vastutusega ühise liikmeks saab isik ainult sel teel, kui ta kohtus, ühise registreerimise asutuses, liikmeks registreeritakse. Nii et keegi ei saa seal liige olla, kes kohtus ei ole registreeritud, ja keegi ei saa enne lahkuda, kui ta on lahti registreeritud kohtu poolt. See liikmeks registreerimine ja lahtiregistreerimine on üks vahetegemise punkt. Järelevalveasutusel on sel teel hõlpsam ja võimalik kontrollida, kas teatav isik on registreeritud ühe või mitme ühise liikmeks. Ma ei taha sellega öelda, et üle suure riigi oleks võimalik seda täpselt kontrollida, kuid see on teatavas piirkonnas läbiviidav. Eesti seaduseandlus on meil aga praegu niisuguses seisukorras, et on raske öelda, missugusest momendist isikut ühise liikmeks võib lugeda või mitte. Kui üks ühise oma nimekirja teisele ühisele ei ava, siis on seda ka üldse raske teha. Isegi järelevalve korras on seda raske teha. Meil on kümnekond välisrevisjoni asutusi. Seaduslikku alust ei ole nõudmiseks, et need üksteisele paberid avaksid. Niiviisi ei saada harilikus asjaajamise korras teada, missugustes ühises teatavad isikud liikmeks on. Sellepärast oleks parem, kui seda nõudmist käesolevasse novelli sisse ei võetaks. On teada, et Vabariigi Valitsus asub meie ühistegevuse seaduse üm-

bertöötamisele üldse. Sel puhul tuleb see küsimus kaalumisele ja siis leitakse vististi teid ja abinõusid, kuidas seda nõuet täielikult läbi viia ja täita.

Sellepärast mõtlen ma, et kui täna see nõue kõrvale jääb, et see veel sellega maha maetud ei ole, vaid ühistegevuse seaduse puhul uuesti kaalumisele tuleb ja loodetavasti kindlamate ja paremate tagajärgedega.

M. J u h k a m: Härra Kohtu- ja siseminister tähendas, et ettepanek, mida ma teha kavatsen, oleks liiga vali. Siin ei tahaks ma härra ministriga ühel arvamisel olla. Minu arvates on see üks kõige pehmematest nõudmistest, see käib ainult uute liikmete kohta ja võib tuua tervendamist aeg-ajalt. Aga see tervendamine peab kahtlemata algama. Abinõusid, mis praegust seisukorda tervendada võiksid, oleks mitu, aga see on kahtlemata üks kergematest abinõudest.

Edasi tähendati juba komisjonis, et võiksime võtta selle määruse uude kreedidiseaduses. Aga millal uus krediidiseadus arutamisele tuleb, seda ei tea keegi. Võib-olla paari aasta pärast. Ja millal tervendamisele asuda saame, sellest ei ole kellelgi praegu aimu.

Härra minister ütleb, et olevat raske kontrollida, et üks isik ei oleks liikmeks mitmes kohas. Selleks puuduvat sanktsioon. Seda võib öelda iga paragrahvi kohta, mis korraldab ühistegevust ja mis seab ühistegevuse asutustele nõudmisi. Kõikide nende paragrahvide kohta võib tuua sama väidet ja öelda, et puudub sanktsioon, et paragrahvist võidakse üle astuda. Kahtlemata teatavatel juhtudel võidakse paragrahvist üle astuda, aga meie asutused siiski täidavad seadusi. Ka meie inimesed täidavad seadusi, seda enam asutused, kes mitme isiku valve all ja kuhu valitakse paremad isikud paremate põhimõtete järgi. Ja siis ei saa mina aru, mis sunnib nende asutuste juhatajaid meelega seadust rikkuma ja mispärast nad seda selgitada ei taha, kas see isik, kes pakub ennast liikmeks, ei ole kuskil teises rahaasutuses liige. Seda selgitada ei tee ühelegi rahaasutusele raskusi juba sellepärast, et liikmeks ühistegelisse asutusse ei võeta isikut, keda keegi ei tunne ega ei tea. Niisugusest liikmest ei oleks kasu, ja rahaasutused niisuguseid liikmeid vastu ei võta. Tõeliselt on lugu nii, et pea iga liikme kohta, kellest huvitatud võidakse olla, harilikult õige täpselt teatakse, missuguste pankadega ta töötab ja isegi kuipalju tal võlgu on. Lõpuks pean ütleva, et ühistegelised pangad ka püüavad paremuse poole. Korralagedus, sarnane kaos, kus keegi ei tea, missuguse panga liige keegi isik on või mis-

sugusest pangast see või teine huvitatud, ei või olla soovitatav pankadele, vaid just ümberpöörduvalt, põhimõtte, millest siin kõnelesin, pankade enamust kindlasti huvitama peaks.

R. P e n n o: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Ma ei saa kahjuks härra Juhkami ettepanekuga meie ühistegevuse seaduse muutmise seaduse juures nõus olla järgmistel põhjustel. Kõigepealt härra Juhkam ei poolda seisukohta, et ühe ühistegelise asutuse liige mitmes ühistegelises rahaasutuses liige võib olla, tähendades, et sellega nagu kolmandate isikute seisukoht halveneks. See on vast vähe oluline sellepärast, et sisuliselt liikme vastutust on võrdlemisi vähe tarvitada on tulnud, on vastutus kätte saadud vaatamata sellele, et üksikud inimesed on ka teiste rahaasutuste liikmed olnud. Kui härra Juhkam tahab oma parandusega seda kätte saada, et ühistegelised rahaasutused ei või ühele inimesele rohkem laenata, kui ainult ühest rahaasutusest, siis selle parandusega seda küll kätte ei saa, sest praegumaksva krediitiseaduse järgi on ühistegelistel rahaasutustel võimalik laenu anda ka mitteliikmetele ja diskonteerida mitteliikmete vekseid. Järelikult see, et nüüd inimesi liikmeks ei võeta, ei takista veel seda, et ühele isikule ei või mitmest ühistegelise rahastutusest laenu anda. Küll raskendab see aga ühistegeliste asutuste seisukorda, sest nüüpea, kui liikmele raha antakse, on loomulik, et iga pank hangib omale vastavad kindlustused. Panga kapitalid tõusevad, kui laenaja liikmeks võetakse.

Kõige raskem on härra Juhkami paranduse teostamine just ühistegeliste rahaasutuste juhtidel. Liikmeid võtab vastu nõukogu juhatuse ettepanekul, ja nüüd kontrollida ning vastutada selle eest, et inimesed, keda liikmeks võetakse, mujal rahaasutustes liikmed ei ole, see on peaaegu võimata. Ma ütlen, kui sellega lepitakse, et inimeselt on võetud allkiri. (V a h e l h ü ü e.) Aga seda Teie, härra Juhkam, oma ettepanekuga ei kavatse. Üldkomisjoni parandusi olen mina näinud ja lugenud ja ma vaidlesin nende vastu. Terve vastutus veeretati nõukogu ja juhatuse peale. Minu arvates iga rahaasutuse nõukogu ja juhatuse on huvitatud sellest, et mitte krediteerida inimesi, kes mitmelt poolt laenu hankinud. See on iga terve rahaasutuse, olgu see ühistegelise või teine, põhimõtte, et oleks võimalik teostada järelevalvet tarvitajate krediitvõimaluste ja üldise seisukorra kohta. (V a h e l h ü ü e.) Härra Juhkam, Teie lähete eeldusest välja, et iga liige on tingimata laenaja. Ma tean palju rahaasu-

tusi, kus liige ei ole alati laenaja, vaid ka hoiusumma omanik. Kui inimene on hoiusumma omanik, paigutab oma raha sinna, kus tema liige on, ja kui soovib seda raha mitmele poole paigutada, mispärast tahetakse keelata niisuguste hoiusummade omanikul jälgida oma hoiusummasid? Ega ühistegelise asutus ei ole üksik raha laenamiseks, vaid ka raha kogumiseks. Minu arvates oleks loomulik, et hoiusummade omanikud peavad liikmed olema. See on pahe, et laenajad on pankade käsutajad. Meie peame püüdma sinna poole, et hoiusummade toojad oleksid peremehed. Niisugusel puhul ei ole vajalik see härra Juhkami poolt toodud põhimõtte. Pealegi Kohtu- ja siseminister tähendas, meil on raske teada, millal inimene liige on ja millal mitte. Vaadake, kui inimene ühest rahaasutusest soovib välja astuda, siis annab ta sisse teada- ande juhatusele. Selle järele loeb ta enast sellest rahaasutusest lahkunuks. Tema vastutus kestab aga äriaasta lõpuni, nagu põhikirjas harilikult ette nähtud. Kui ta nüüd uude asutusse tahab üle minna, kas temal on siis võimalik minna? Kas ta on siis liige või ei? Kindlasti vastutab ta siis mõlemil pool. (V a h e l h ü ü e.) Kui aga inimene oma elukohta muudab, näiteks Võrumaalt Virumaale tuleb, peab ta Võrumaa laenuasutusest välja astuma, millal võib ta siis Virumaa laenuasutusse liikmeks astuda? See küsimus jääb lah-tiseks. Ma arvan, et neil põhjustel ei saa seda pooldada. (V a h e l h ü ü e.) Ei, teisi põhjusi ei ole mingeid. (V a h e l h ü ü e.) Sellele teele on pangad ise asunud, et mitmelt poolt inimesele laenu ei anna.

Aruandja A. L a u r (lõpusõna): Seda küsimust kaaluti üldkomisjonis pikalt ja laialt. Palju koosolekuid nõudis selle küsimuse otsustamine. Peab ütleva, et põhimõttelikult oldi selle poolt, et üks isik ei tohiks kahe samaliiki ühistegelise laenuasutuse liige olla. Kuid siin tekkisid suured praktilised raskused, mille kohta arvati, et neid ei saa lahendada. Kuigi võetaks allkiri sellelt, kes liikmeks tahab astuda, et ta mõnes teises liige ei ole, ja kui ka mingit sanktsiooni selleks puhuks ei ole, kui ta enese kohta valetateid annab, siis loomulikult ei saa mingeid praktilisi tagajärgi olla sarnasel allkirja võtmisel. Aga arvati ka veel rohkem, ja arvati peaaesjalikult ühistegeliste rahaasutuste kui ka ühistegelise liidu esindaja poolt, et ega see ei ole meil pankrotte esile kutsunud, kui inimene kahe rahaasutuse liikmeks on, vaid hoopis teised asjaolud on pankrottide põhjuseks olnud. Inimesed on läinud pankrotti peaaesjalikult shiirode andmisega võõrastele vekslitele, ja seda asjaolu igatahes selle paragrahvi

sissevõtmine ei kõrvalda. Kõige selle tagajärjel heideti kord põhimõttelikult vastuvõetud otsus kõrvale ja hääletati see paragrahv maha, mis kord juba oli vastu võetud, selles heas lootuses, et see küsimus lahendatakse kord uues krediitseaduses, mida arvatakse lähematel aastatel tulevat.

Pealkiri ja I osa §§ 4, 8 ja 9 võetakse vastu.

M. Juhkam: Ma teen ettepaneku, võtta vastu § 15^a järgmises redaktsioonis: „Ühistegelistel laenuasutustel on keelatud neid isikuid oma liikmeks võtta, kes on teiste samaliiki ühistegeliste laenuasutuste liikmed.“

Pea tähendama vastuväidete kohta, mis on ette toodud, veel järgmist. Rkl. Penno ütleb, et terve vastutus selle paragrahvi eest langevat ühistegelise rahaasutuse juhatuse peale. Ma küsiks, milles vastutus juhatuse peale ei lange? Kõiges selles, et rahaasutus peab korralikult töötama, langeb vastutus juhatuse peale, ja järelikult peab ka siin vastutus langema juhatuse peale. Nii et mina ei näe selles midagi erilist.

Teiseks ütlete Teie, et väga suur protsent ühistegeliste rahaasutuste liikmeid olevat ka mitte laenajad, vaid hoisumade omanikud. Vaadake, see protsent on lõpmata väike. Harilikult astutakse meil rahaasutuse liikmeks siis, kui tahtakse laenu saada. See on valdav nähtus ja see on halb.

Siis veel kõige halvem nähtus — ühistegeliste asutuste vastastikune ülevõtmine. See sünnib alati skandaalselt. Iga aasta, kui kutsutakse kokku peakoosolekuid, siis minnakse sinna kui külasimmanile. (V a h e l h ü ü e.) Ja, härra minister ütleb, see nähtus tulevat lõpetada, aga midagi ei ole siiasaadik tehtud, ja kui katsutakse praegu astuda ainult esimene samm, siis vaieldakse vastu ka sellele. (V a h e l h ü ü e.) Mulle hüiti vahele: ülevõtmise katseid minu parandus ei takistavat. Aga kui keegi on huvitatud ainult ühest pangast, oma pangast, siis muutub ülevõtmine mõttetuks.

Kõigele võib ju vastu vaielda, kui head tahtmist on, ja seda härra Penno'lt nähtavasti on. Aga parem oleks, kui ta tooks välja tõelised põhjused. Ja need on — nähtused, kus ollakse ühel ajal 4—5 panga liikmed, kus on katsutud igalt poolt välja pumbata, mis pumbata saadi, ja nüüd ei taheta ka neile vastu astuda. See on see tõeline põhjus. Kõik teised on otsitud.

R. Penno (fakt. märk.): Ma pean faktilise märkusena ainult üht tähendama, nimelt et mul praegusel silmapilgul ei

üheski ühistegelises rahaasutuses ühtki laenu ei ole, ja sellega kõik see, mida härra Juhkam märgib, nagu tahaksin ma kõneleda sellest, et välja pumbata, ei pea paika. (V a h e l h ü ü e.)

J. Klesment: Austatud Riigikogu liikmed! See ettepanek, mille härra Juhkam praegu esitas, oli kaalumisel ka üldkomisjonis. Komisjonis sellele sisuliselt ei vaieldud vastu, et niisugune olukord on ebanormaalne, kus üks isik mitme ühispanga liige ühteaegu on, ja et siin on vaja astuda tarvilikke samme. Aga kui selle ettepaneku vastu võtame, mille härra Juhkam esitas, siis see küsimust ei lahenda. (V a h e l h ü ü e.) Kui esitate paragrahvi ja sõnaliselt ütlete, et on keelatud olla ühel ja samal isikul ühteaegu mitme rahaasutuse liige, mingit sanktsiooni aga ette ei nähta ja ka juhatusele võimalusi kontrollimiseks ei ole loodud, siis ei ole paragrahvil tegelikke tulemusi. Ka välisinspektsiooni aparaat on väga väikene, ainult paar isikut on Majanduseministeeriumis selleks olemas. Kui kontrollida ei saa, kas vastavat nõuet täidetakse, ega siis paljas paragrahv midagi ei anna. Ühistegelise krediiti ei korralda meil üksi kooperatiivseadus, vaid sisuliselt on selle krediidi korraldamine krediitiseaduse ülesanne. See küsimus peab tõusma täies ulatuses üles krediitiseaduse puhul. Ehk kui arvatakse sellele teele minna, et kogu ühistegeliste pankade küsimust lahendada kooperatiivseadusega, siis uue kooperatiivseaduse puhul. Ei saa niisuguseid küsimusi lahendada üksikute paragrahvide muutmise seadusega, nagu praegu arutusele olev seadus. Komisjonis tuldi kindlale arvamisele, — ja pean ütleva, seal tõsiselt kaaluti seda küsimust mitmel korral — et niisugune parandus ei anna neid tulemusi, mida selle esitaja soovib. See on võrdlemisi laiaulatuslik küsimus, mida ainult ühe paragrahviga ei saa lahendada, vaid mida peab põhjalikumalt reguleerima. (V a h e l h ü ü e.) Siin on terve kompleks küsimusi, ja kui hakata Riigikogus üht paragrahvi juhuslikult vastu võtma, kui tervet kompleksi ümber töötada ei saa, siis sellel tulemusi ei ole. Mina isiklikult selle paranduse vastuvõtmist ei saa soovitada, kuigi sisult küsimust pooldada võiks.

Juhataja: Rkl. Juhkami täienduse ettepanek tuleb hääletamisele seaduseelnõu II osa juures.

I osa §§ 24 ja 34 võetakse vastu.

(I osa § 38.)

Aruandja A. Laur: Teen § 38. juurde redaktsioonilise paranduse:

pkt. 5. lit. c sõna „kinnituskomitee“ asemele võtta sõnad „iseäralise kinnitusasjade komitee“.

Juhataja: Aruandja teeb §§ 38 ja 79¹ kohta redaktsioonilise paranduse:

võtta § 38. p. 5 lit. c sõna „kinnituskomitee“ asemele sõnad „iseäralise kinnitusasjade komitee“, ja § 79¹ viimases lauses sõna „kinnistuskomitee“ asemele sõnad „iseäralise kinnitusasjade komitee“.

I osa § 38 võetakse vastu ühes aruandja redaktsioonilise parandusega.

I osa §§ 40, 41, 42, 58, 70 ja 72 ning sissejuhatus võetakse vastu.

M. Juhkami ettepanek — võtta vastu II osas uus § 15¹ (lhk. 2640) lükatakse tagasi.

II osa §§ 48¹—48¹ võetakse vastu.

II osa § 79¹ võetakse vastu ühes aruandja redaktsioonilise parandusega.

II osa sissejuhatus ning III osa võetakse vastu.

Juhataja: Seaduseelnõu II lugemisel on lõpetatud.

3. Eksportkrediidi kindlustamiseks riikliku garantii andmise seadus — I lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja M. Mihkelson.

R. Penno: Lugubeetud Riigikogu liikmed! Eksportkrediidi vajadusest olen mina kõnelenud juba eelarve puhul, kus ma juhtisin valitsuse tähelepanu sellele, et ei ole mitte küllalt, uurida meie majanduslikku elu, vaid peab ka tähele panema neid nähtusi, neid abinõusid, mida mujal maadel kasutatakse. Neid abinõusid peab kaaluma ja ka meie oludes püüdma võimalikult läbi viia.

Vabariigi Valitsuse poolt esitatud eksportkrediidi kindlustamiseks riikliku garantii andmise seadus tahab täita üht auku meie rahvamajanduses. Auk on meil selles mõttes, et meie krediidiolud on nii korraldatud, et meie oma siseveksleid saame diskonteerida, saame kaubaveksleid Eesti Panka viia, mis sisseveetavate kaupade juurde lähevad, missugused väikekaupmeeste kätte ja hiljem tarvitate kätte lähevad. Siin on meie emissioonipank oma põhikirja järge niiviisi konstrueeritud, et seda ta võib teha, tal on 3-kuulised vekslid. Aga kui juba tulevad pikemaajalised vekslid väljastpoolt, siis

nende diskonteerimiseks Eesti Pangas ja ka teiste pankade kaudu suuremaid võimalusi ei ole, sest meie kommertspangad peavad loomulikult sellel alusel töötama, et nad ainult lühemaajalisi vekseid peaksid diskonteerima. Ja eksportkrediit kui sarnane meil õieti senini peaaegu puudub. Seda on kasutanud üksikud tööstuseettevõtted, kes oma varandusi Eesti Pangale ja erapankadele pantinud ja siis nii oma vastutusel kaupa välja saatnud võla peale. Viimasel ajal on aga märgata majanduslikus elus terves maailmas, et riigid püüavad võimalikult soodsaks teha kaubamüüki teistesse maadesse ja neile vastu tulla. Et seal võimalik oleks võistelda, ja just krediidiga, soodustatakse nüüd oma ettevõtteid, et võimalik oleks selle võistluse juures kuidagi veel turgu oma saadustele leida. Üheks tähtsamaks alaks, kus meil üldse krediidivõimalus on puudunud, on meie põllumajandus. Põllumajanduse eksport on sündinud ilma igasuguse eksportkrediidita, täitsa eraalgatusel. Meie näeme, et käesolev seadus suuremat midagi ei paku sellega, kui meie ainult riiklikku garantiid anname ühe ekspordi teostamiseks, mõne saaduse väljaveoks, kus riik garanteerib vastavat kahju 75% ulatuses. Ega see asja veel iseenesest edasi ei vii, kui tarvilikul määral raha ei saada. Rahasaamise võimalused on meil siiski olemas, nii ilma krediidita meie ei ole. Teatavaid summasid peaks leidma, mida võiks eriti just põllumajanduse ekspordi arendamiseks kasutada.

Ma juhin sellele tähelepanu, et meil on näiteks sisseveetavatel kaupadel suurem soodustus, kui väljaveetavatel kaupadel. Meil on umbes 3 miljonit tollikrediiti. See on sularaha. (V a h e l h ü ü d e d.) Ma arvan, et härrad Riigikogu liikmed teavad kõik, mis on tollikrediit, ja seepärast ma ei tarvitse seda defineerima hakata. Meie ei ole kuulnud, missugused kavatsused on praegusel Vabariigi Valitsusel tollikrediidiga. Eelmise valitsuse ajal hakati sel alal kärpima ja tagasi tõmbama. Kuid see küsimus on siiski iseküsimus, ja ma ainult iseloomustan seda, et meil on seniajani siiski võimalikuks peetud teatavaid suuremaid summasid impordi soodustamiseks võimaldada, kuna ekspordi korraldamiseks meil võrdlemisi vähe ära tehtud.

Esitatud eksportkrediidi garantii seadus on mitmeti puudulik. Puudulik sellepärast, et paljud küsimused vastamata jäävad. See on ainult raamiseadus. Siin on märgitud, mis summa piirides võib Vabariigi Valitsus eksportkrediiti määrata, ja tähtaeg, millal nende kahjude selgitamine on, milleks see garantiiseadus võimaluse annab garantiid välja anda.

Kui me seda silmas peame, et see on rahaline asi ja igal juhul, kui mõne suurema sarnase krediitküsimumusega tege mist, on olnud põhjalikumad andmed ja vastav põhjalikum kava, siis kahjuks peab ütleva, et selle võrdlemise suure summa juures meie ei näe õieti kava, kuidas seda kasutada tahetakse, missugustele majandusealadele ja kuhu seda anda tahetakse. Meie näeme siit küll, et komisjon on veidi seda valitsuse eelnõu parandanud, ta on teinud seda esitatud palvete läbivaatamiseks erilise komitee moodustamisega, kus ta komitee koosseisu kindlaks määranud, nimelt, et see koosneb Majanduseministeeriumi, Põllutööstusministeeriumi, Välisministeeriumi, kaubandus-tööstuskoja ja Tallinna pankade ühingu esindajaist, kes üksikasjalikult peavad kaaluma esitatud palveid ja tegema vastavalt ettepanekuid Majanduseministrile. Kuid kuidasviisi see teostub, missugune vastutus sel asutusel on, kas ta on kuidagi seotud või on ta ainult nõuandev asutus, see iseenesest sellest seaduseelnõust ei selgu. Kui see asutus oleks umbes sarnane, nagu pankade juures nõukogud on, siis on sarnastel asutustel oma kindel struktuur ja vastutus ette nähtud. Siin on ta aga ainult ettepaneku tegija üks nõuandev organ, aga mingit vastutust, mingit niisugust kindlat alust tema tegevuseks ei ole. Kui vastutust ei ole, aga ettepanekuid tehakse, siis ettepanekud ka märksa kergemalt tulevad Majanduseministrile kui sellelt asutuselt, kellel vastav vastutus seaduses ette nähtud, ja kus inimesed on sunnitud oma ettepanekuid põhjalikumalt kaaluma, järele uurima, kas väärivad need ettepanekud, või nõudmised, või palved küllalt tähelepanu. Seda kahiuks see konstruktsioon kuidagi ei eelda, ja see on minu arvates kõige suurem puudus. Edasi on veel suur puudus see, et terve see vastutus veeretatakse Majanduseministri peale. Majanduseministrile aga ei olegi ette nähtud õigusi oma tahet maksma panna, kui ta näiteks vajalikuks peab mõnd garantiid anda, kui jaatavat ettepanekut komiteelt ei tule. Ta saab kaaluda selle seaduse järgi neid ettepanekuid, mis vastav komitee teeb. Kui komitee ei tee ettepanekuid, ei ole Majanduseministril midagi teha. Kui ta on aga üliagar komitee, siis võib Majanduseminister ära uppuda ettepanekutesse ja sarnasel juhul ta ei täida kindlasti oma ülesandeid.

Kui vaatame teiste maade sarnaseid seadusi, võtame kas või oma naabri Läti riikliku garantiid andmise seaduse, siis näeme, et seal otsustamine ei ole jäetud Majanduseministri võimkonda, vaid lõpuotsustamine on antud valitsuse kätte. Ja mulle tundub, et selles osas on Lätil õigus. Ka meil peaks see nii olema, sest garan-

tiide andmine ei ole ju nii väga sagedane, et valitsus ei suudaks ajapuudusel küsimusi kaaluda. Minu arvates oleks küsimuste valitsusele otsustamiseks andmine tarvilik sellepärast, et mitte ükski valitsuseasutus oma seisukohti kaitsta ei saaks, vaid et küsimused ka põhjalikult käsitamist leiaksid.

Edasi ma juhiksin tähelepanu sellele, et see seadus ei määra ka ära, palju ühele majandusealale ilmtingimata krediiti andma peaks. Meie teame, et praegu on valitsusel käsil, või selle seaduse järele tuleb esimesena käsitamisele meie põllumajandus, kus ekspordikrediidi garanteerimine selle seaduse alusel kavatakse valitsuses läbi viia, ja nimelt meie sugsigade eksport Venemaale. Meie ei tarvitse silmi kinni pigistada: seadus on peamiselt selleks, et võimaldada Venemaaga kaubandust soodustada, sest mujale seda krediitgarantii seadust niivõrt vaja ei ole. Ja milleks see õieti vajaline on? Nii nagu valitsus seletab, selleks, et meie oma kaubavahetamist Venemaaga tasakaalu saaksime viia. Nimelt on seisukord sarnane, et meie Venemaale veame kolmandiku sellest, mis Venemaa siia saadab, kuna meil Venemaaga kaubalepingu sõlmimisel see vastastikune põhimõte maksma pidi jääma, et meie Venemaale samal määral omalt maalt kaupa andma õigustatud olime, ja et venelased sularahas osta ei taha, et venelaste vekslid väga pikaajalised on, mida meil võimalik diskonteerida ei ole, siis selleks on seadus vajalik. Ei saa mööda minna sellest, et põllumajanduse alal Venemaaga väga suurt kaubavahetust tekkida ei saa, need 3—4 tuhat emist, keda olemasoleva lepingu järgi venelased ostavad, ei ole kuigi palju. (V a h e l h ü ü e.) See leping on alla kirjutatud. Ega meie sellega saa ei tea kuipalju miljoneid, et võiksime öelda, selleõa viiakse tasakaalu meie kaubavahetus. Ei maksa ka loota seda, et venelased meie suurtootusele sarnaseid tellimisi andma saavad, et sellega meie kaubavahetus nendega tasakaalu viiakse, ja et seda just see krediitiseadus võimaldab, seda ei või uskuda. Ma ütlen, kui krediitgarantii andmise seadust tahetakse kasutada, siis loomulikult Vabariigi Valitsus ja Majanduseministeerium peaksid tutvunema iga ettevõttega, kellele garantiid antakse.

Nagu tähendasin ei anna esitatud seaduseelnõu kindlustust, et juhuslik komitee, kuhu ministeeriumi ametnikud kokku tulevad, igasuguse vastutusega, kuhu kaubandus-tööstuskoja ja Tallinna pankade esindajad kutsutakse, põhjalikult suudaks tutvuneda nende ettevõtete seisukorraga, kellele garantiid antakse. See ei ole kuidagi võimalik, igatahes selle konstrukt-

siooni juures mitte. Kui valitsusel oleks tarvis olnud krediitgarantii andmist teostada, siis on temal terve rida asutusi, terve valitsuseaparaat käsutada, mida võiks käsitada, ja siis ei pruugiks minu arvates hakata looma mõnda problemaartilist asutust nagu siin.

Minu arvates seaduseelnõu praegusel kujul on väga ja väga puudulik ja tema tulemused ei saa olla positiivsed. Seaduseelnõu on tehniliselt nõnda kokku seatud, et sellega neid tagajärgi, mis tahetakse, kätte ei saa, vaid tagajärjed võivad õige halvad olla. Igatahes teame olema niisuguseid komiteesid Põllutöoministeeriumi juures. Meie näeme, täna on piimaühingute võrgu seadus päevakorral. Ja seal näeme — sarnaste komiteede abi ei ole seal head toonud. Selle tähtsa seaduse juures ei talita valitsus hästi. Minu arvates on see seadus täiesti puudulik, ja meie, kes selle põhimõtte poolt täiel määral oleme, ei saa selle puuduliku seaduse poolt häälendada.

O. K a s k: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Selle seaduse seletuskirjas juhib Vabariigi Valitsus tähelepanu selle peale, et võistlus maailma majanduseturul läheb teravaks. Eriti juhitakse kapitali vähesuse, rahva vaesuse j.n.e. peale tähelepanu. Edasi tuuakse eksportkrediidi asias näiteid, kuidas see teistes riikides on korraldatud.

(Koosolekut asub juhutama teine abiesimees **R. Penno.**)

Teala on, et kaubitsemine Nõukogude Venemaa suure ulatusega, ja tingimata on tarvilik, et siin üksikute puuduste kohta seaduseelnõus täit selgust saaks nuretsatud. Praegu on Nõukogude Venemaa olukord välja kujunenud, et Nõukogude Venemaa müüb sularaha eest kaupa, se aga ostab võlgu. Loomulik, et meie olene huvitatud sellest kaubitsemisest, kud siin peab ettevaatusega talitama. Kui need kogemused, mis Lätil on olnud, ja need ei ole soodsaid tagajärgi andnud, siis käesoleva seaduse vastuvõtmisega üleb eksportkrediidi andmisel Venemaal äärmiselt ettevaatlikult talitada. Kas Nõukogude Venemaa ei taha või ei suua puhtas rahas osta, seda meie ei tea, aga seisukord on sarnaseks kujunenud, et raegu on Euroopa Nõukogude Vene vekslitega üle ujutatud. Kui Saksamaal on eksportkrediitid korraldamisele võetud, siis peab ütlema, et seal peale majanduslike põhjuste ka poliitilised põhjused on olemas. Et aga siin riigikoga tegemine on, on selge. Seda ütleb ka seaduseelnõu seletuskiri, mis valitsuse poolt esitatud ja tihti on siin suure riisikoga tegeust. Lõpuks veel see, et

selle seaduseelnõu järgi ei lähe riisiko äride kanda, vaid läheb riigi kanda, ja kui see fond vastu ei löö, siis läheb riigi eelarvesse ja seega riigi kodanikkude kanda. Nüüd kujuneb sarnane olukord, et üksikud ärid võivad kasu saada, aga üksikute äride kahjude eest vastutab terve riik ja rahvas. Siin on tegemist suurte finantsoperatsioonidega, nii et meie riigi seisukohalt peame väga ettevaatlikult võtma säärase suurte finantsoperatsioonide krediteerimist ja vastutuse riigi kanda võtmist. Seda sellepärast, et siin tekib terve rida küsimusi. On tarvilik, et vekslid, ka need, mis alla üheksat kuud välja antud, peavad Vene riigipanga või Vene kaubandusliku esituse poolt aktsepteeritud olema. Seda seaduseelnõu ei ütle. See peaks olema üheks tingimuseks.

Teine asi, mis väga tähtis, on see, kuhu vekslitritesid mahutada. On selge, et meie pankade ja rahvamajandusliku seisukorra juures neid vekslid sisemaal diskonteerida ei või. See on meie rahvamajandusele tingimata kahjulik ja pankadele läbi viimata, kui sisemaal umbes 300 miljoni krooni väärtuses vekslid diskonteerida, et suuri operatsioone võimaldada Nõukogude Venele. Emissiooni pank peaks ettevaatlik olema neid vekslid diskonteerides, Eesti Panga põhikiri ei võimalda pikemalt vekslid diskonteerida kui kolme kuu peale ja teatud liiki vekslid kuue kuu peale. Emissiooni pank, kes peab meie rahvamajanduses valuuta kindlustamise poliitikat ajama, kui ta ei taha sisemaa elu halvata, peaks veel rohkem ettevaatlikum olema nende vekslite suhtes. Jääb üle üks tee, et vekslid tulevad välismaal diskonteerida. Peaks selgus valitsemata selle kohta, kuivõrt, mis tingimustel saame vekslid diskonteerida. Arusaadav, kui riigi aktseptid juures on, siis peaks saama vekslid soodsamatel tingimustel diskonteerida. Kuid meie ei tohi unustada, mis praeguste kaubanduslike operatsioonide järele Nõukogude Venemaa kapitalistlikkudes maades on teinud. Igatahes on praegu olukord kujunenud niisuguseks, et Euroopa turg suuremal määral on üle ujutatud Vene tradetest, ja meie vekslid ei ole seal kerge diskonteerida. Kui see rasketel tingimustel sünnib, siis ei ole see meie rahvamajandusele kasulik. Kui Saksamaal diskonteerib neid tratesid, siis katsub ta eeskätt oma vekslid diskonteerida enne, kui võõraid. Siin on tingimata selgust vaja. Kas on väliavaateid selleks, et tratede diskonteerimine välismaal meie rahvamajandust mitte ei halva ega talle koormavaks ei saa.

Edasi, see seaduseelnõu on üldse raamseadus. Väga tähtsad on siin juhtnõõrid, mis viimase paragrahvi põhjal Vaba-

riigi Valitsuse poolt antakse. Kuid selle juures tekib terve rida lahkarvamisi, mida mina siin ette tõin, näiteks eksportkrediidi jaotuse üle. Muidugi ei saa seadus seda ette näha, aga teatud selgus peaks siin valitsema, mis alal peaausjalikult ja kuidas tahetakse eksportkrediite jaotada üksikute majanduseharude vahel. § 1 ütleb, et see on ette nähtud Eesti tööstuse ja põllumajanduse kindlustamiseks. Kuid lähemalt ei ole millegagi öeldud, mis aladel meie majanduseelu sellega krediteerida tahetakse. Arusaadavalt ei või nõuda, et öeldakse, $\frac{1}{3}$ läheb põllumajanduse krediteerimiseks ja $\frac{2}{3}$ tööstuse krediteerimiseks. Seepärast on tingimata soovitatav, et siin igatahes teatud selgus valitseks krediidi jaotuse kohta. See on selge, et siin peale majandusliku külje ka poliitilised toimingud võivad tekkida. Ka Eestis on olukorrad, kus väga palju poliitilise konjunktuuri järgi tehakse, nii et ka selle küsimuse juures võib peale majandusliku külje ka poliitiline mõju olla. See oleks väga kardetav ja väga kahjulik majanduseelule.

Edasi. Kui Lätimaal nõuti tellimiste registreerimist, siis oldi väga Nõukogude Vene poolt vastu. Kas viimasel ajal vastuseismist on või mitte, kuid asi on niivõrt tähtis, et siin järjekindlus peab valitsema, et tellimiste registreerimine läbi viidud ja korraldatud oleks ja et majanduslikus elus juhuslikkust ja hüppeid ei tuleks selle seaduse käsitamisel.

Edasi juhiksin tähelepanu sellele, et ka praegu Euroopas mitmel pool on teravalt vaidluse all eksportkrediidi võimaldamise küsimus Venemaale. Ja kui jälgida vaidlusi poolt ja vastu, siis peame jälgima ühtlasi ka kriitikat, mis selle vastu ette tuuakse. Mulle on silma torganud, et Tšehhoslovakkias, kus eksportkrediidi küsimus kõne all oli, tuntud riigitegelane dr. Kramarsch, kes väga põhjaliku analüüsi alla võtab riigi- ja majanduseelu küsimused, alles hiljuti väliskomisjonis peale muude küsimuste arutamise Nõukogude Venele eksportkrediidi küsimuses kategooriliselt eitava seisukoha võttis, kus ta tähendas, et ta iialgi kätt ei tõsta selle seaduse poolt. Seal võib-olla on eriline olukord, kui siin Baltimere mail. Kuigi meie ei pea asuma eitavale seisukohale, siiski peame väga suure ettevaatusega analüüsima ja nõudma selgust üksikute punktide kohta, mida aga käesolev seadus ei anna.

Üksikasjalikult tahaksin paragrahvide juures niipalju tähendada, et § 1 on komisjoni poolt täiendus juurde võetud. Seletuskirjas on öeldud, et see on võetud selguse mõttes. Aga see täiendus õieti ei selgita mitte midagi, sest nüüd tuli § 1

komisjonist järgmisel kujul välja: „Välismaile krediidi peale müüdnud Eesti tööstus- ja põllumajandussaaduste müügi hinna tasumise kindlustamiseks on Majanduseministril õigus eksportkrediidi komitee ettepanekul määrata tekkinud kahjude katteks riiklikku garantiid, mis ei ületa 75% müüdnud saaduste hinnast.“ Nimelt lisas komisjon juurde: „tekkinud kahjude katteks“. Valitsuse redaktsioonis seda ei olnud. Kuivõrt see küsimust selgitab, selle juures lubatagu kahelda. See ei ütle midagi lähemalt ära. See summa on 3.000.000 krooni. Kui öeldakse, et see seadus on kokku seatud peaausjalikult Soome eeskujul, siis on § 3-das oluline lahkuminek. Siin on öeldud: „Riiklikku garantiid antakse ainult eksportkrediidi komitee poolt heakskiidetud kindlustuse vastu kuni 9 kuuks; kui krediit on kindlustatud mõne välisriigi või välisriigi panga poolt, võib garantiid anda osakaupa tasumisega kuni 18 kuuni; hilisem tähtpäev, milleni garantiisid antakse, on 1. jaanuar 1940. a.“ Nii et ainult vekslitel, mis on üle 9 kuud, nõutakse välisriigi garantiid. Siin peaks aga tingimata välisriigipanga garantiid kõikide vekslite kohta maksév olema. See nõudmine peaks seaduses sees olema. Ei saa ette kujutada olukorda, liiategi kus meie naabril hoopis eriline majanduslik süsteem kui meil, ja kus ettevõtted selle tõttu võivad muutuda, meilgi on protsessisid selle tõttu lüüdnud, mis Riigikohtuni läinud, kus aktsõpti ei ole. Aktsept peaks riigipanga poolt kõikidel vekslitel olema, see nõue peaks igatahes seaduses sees olema.

Mille poolest meie seadus Soome omast lahku läheb on see, et seal on ette nähtud need garantiid kuni 6 kuuni, mida erakordsetel juhtudel võib pikendada 3 kuu võrra. Lätis, kus see küsimus kõne all, valitsuse koalitsioon on otsustanud muu seas selle küsimuse umbes meie eeskujul, kuid seal on ka lühendatud see tähtaeg. Üldse on Läti terve rea parandusi teinud selle seaduseelnõu juures. Muu seas on seal vähemad tähtajad võetud. Läti ei ole sugugi teistsuguses seisukorras kui meie, temal on suuremad kogemused Venemaaga kaubitsemises kui neil. Kuid seal on aluseks võetud praeguse koalitsiooni poolt seaduseelnõu, mis mitmes punktis meie omast lahku läheb.

§ 4 näeb ette preemia summa, mis ei või tõusta üle 3% aastas. Kui siin ei ole olulist punkti ette nähtud, kuidas seda maksu teostada. Siin on ette nähtud, et riigi eelarve korras täiendatakse seda fondi. Kuid riigi eelarves ei ole mingeid summasisid selleks. Kui kahä läheb riigi eelarve kanda, siis koormatakse riigi eelarvet teatud summaga, mis daspidi kõigi kodanikkude peale tuleb.

Lätis on ette nähtud, et sellest komiteest, kes ettepaneku Majanduseministrile teeb, võtab osa Riigikontrolli esindaja. Meil seda ette nähtud ei ole. See on valitsuse asi, kas ta seda tarvilikuks peab või mitte, kuid asja enese huvides oleks tarvilik, et riigikontrolli esindaja sellest komiteest osa võtaks, sest siin on ikkagi tegemist tähtsa riiki puudutava küsimusega. Valitsuse poolt esitatud eelnõus ei olnud tähtaega ette nähtud, kunas seadus maksma hakkab. Tähendab, ta oleks maksma hakanud harilikus korras, nii kui iga teinegi seadus. Kuid põllumeeste kogude poolt tehti komisjonis ettepanek, et seadusesse tuleb tärmin sisse võtta, ja selleks tärminiks oli ette nähtud 1. aprill sellepärast, et see on ühenduses majanduseaastaga. Majanduseaastaga ei ole sellel seadusel midagi ühist. Aga teie tööte põhjendusi, et ta on ühenduses sellega, et praegu eksporttapamajade poolt on käimas see emiste-operatsioon. Mina juhtisin juba tähelepanu sellele, et see tee ei ole õige, et enne tehakse üks leping, nagu see eksporttapamajade poolt tehtud leping 5.000 emise müümiseks Venemaale, selle lootusega, et tuleb see garantii seadus, ja see peab garanteerima selle 5.000 emise müügi. See operatsioon on lehtedes juba välja kuulutatud, tema on umbes 50 miljonit senti suur, natuke üle selle, natuke üle 500 tuhande krooni. Aga mina tahaksin selles küsimuses puudutada seda, et võib-olla suguemiste ostmine ja müük Venemaale, mis praegu eksporttapamajade poolt käimas on, teatavat kasu võib tuua eksporttapamajadele, aga kas meie põllumajandus ja rahvamajandus sellega midagi võidab, selle juures lubage kahelda.

Siin on üks imelik vastolu. Kus on meil järjekindlus? Vabariigi Valitsus andis 3. detsembril 1930. aastal määruse laenude andmiseks põllupidajatele peekonsigade kasvatamise edendamiseks. See määrus on välja kuulutatud Riigi Teatajas nr. 96 ja seal on öeldud § 1, et Majanduseministeeriumi rahanduseosakond annab välja maatulunduse kapitali arvel erivõlakirju 150 tuhande krooni nimesväärtuses, tähtajaga 5 aastat. Ja § 4 järgi võlakirjade vastu deponiitsumadest saadud rahast määrab maatulunduse kapitali nõukogu laene ühistegeliste rahaasutustele, edasilaenamiseks põllupidajatele peekonsigade kasvatamise edendamiseks, kusjuures põllupidajatelt võetak intressimäär on 7% aastas.

See laen antakse 14 kuu peale ja § 6 on ette nähtud, et need laenud antakse välja põllupidajatele ühistegeliste rahaasutuste poolt eksporttapamajade kaudu sugusigadena. Nii et ühest küljest meie eksporttapamajade poolt antakse valit-

suse korraldusel põllupidajatele suguemiseid laenuna, ja nüüd, kus see 14 kuud veel möödab ei ole, nüüd ostetakse eksporttapamajade poolt kokku suguemiseid, et neid Venemaale müüa. Kus on siin järjekindlus meie põllumajanduse arendamises? Meie võime küll saada suguemiste eest tänapäev rohkem kasu, aga kuidas on see ühenduses... (V a h e l h ü ü d e d.) Ma leian, et siin on tegemist eksporttapamajade politikaga, aga mitte peekonikasvatuse politikaga. Nüüd võtame 5.000 suguemist kokku ja müüme need võlgu Venemaale. (V a h e l h ü ü e.) Ma ei ole põllumajanduse asjatundja, aga mul paistab, et siin on teatud vastolu. Meil on ette nähtud 86 miljonit senti eksporttapamajade saneerimiseks ja peekonsigade kasvatuse arendamiseks, ja nüüd teeme operatsiooni ja viime suguemised välja. Öeldakse, et Lätimaa ja teised riigid teevad ka seda. Kui meil on teatud kontakt naaberriikidega, siis peaks ka siin kontakt olema, kui naaberriigid on huvitatud peekonsigade kasvatusest. (V a h e l h ü ü d e d.) Ma arvan, et see operatsioon, mis neil päevil tehtud, ja see operatsioon on 500.000 krooni suur, et see käesoleval momendil võib teatud kasu anda eksporttapamajadele, aga et meie põllumajandus ja riik midagi võidaksid, selle juures lubage tõsiselt kahelda.

Lugupeetud Riigikogu liikmed! Ma kordan, et need on üksikud märkused selle seaduse puhul. ja siin on tegemist 3 miljoni krooniga, mille vastutuse riik oma kanda võtab ja mis ette nähtud on teatud kahjuna edaspidi. Kui see küsimus otsustamisele tuleb, siis tuleb meil suure ettevaatusega talitada. Eriti tuleb ettevaatlik olla finantsoperatsioonide teostamisel, et nad meie pangaasjandust ei halvaks. Peame täitsa ettevaatlikud olema, et riigikassale uusi kohustusi peale ei tuleks, mis lõpude-lõpuks iga riigi kodaniku taskust maksta tulevad.

Vaheaeg kl. 19 — kl. 19.18 min.

M. M a r t n a: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Ma ei võtnud sõna, et seadust, mis praegu kõne all on, sisuliselt arutada. Ma ei võtnud ka mitte selleks sõna, et oma väljendusi rühma nimel teha. Mispärast ma sõna võtsin, on õieti need väljendused, mis rkl. dr. Vilms eile ette kandis. (V a h e l h ü ü e.) Neid väljendusi ära kuulates, mis teised kõnelejad ette kandsid, ei oleks põhjust olnud dr. Vilms'i väidete peale reageerida või vastata. Aga ma arvan, et siiski tarvilik on ka teisi seisukohti puudutada. Mina tahtsin nimelt neid väiteid tagasi lükata, mis dr. Vilms ette kandis, nimelt küsides, kas on moraalne ja riiklikult ning majandus-

likult seisukohalt vaadates otstarbekohane suurtööstust toetada, kuna tema arvates rohkem peaks toetatama väiketööstust. (V a h e l h ü ü e.) Härra Vilms ei ole viimasel ajal oma vaateid selle küsimuse kohta väljendanud, mis ta omal ajal tegi, et meil oleks võimalik põllumajanduses tööle rakendada umbes 3 miljonit inimest. See tähendab, dr. Vilms'il on niisugune arvamine, et meie põllumajandus võiks veel palju rohkem ära killustatud saada, kui ta praegu killustatud on, ja loogiline järeldus sellest, et tema tööstusele samast seisukohast vaatab. Tema leiab, et eksportkrediidi kindlustamise seadus ainult suurtööstusele kasuks tuleb ja et see öieti kapitalistidele magusaks suutäieks on. Võib-olla on teil mulje, nagu oleksime meie, sotsialistid, asunud kaitsma kapitalistide kasusid. Meie, sotsialistid, oleme niisuguse seisukorras, et meie, olgugi et meie kapitalismi vastu võitleme, ometi ükskõikselt selle peale vaadata ei või, kas ja kuidas tööstuse töövõimalused arenevad. Meie elame praegusel ajal kapitalistlikus ilmakorras ja meie ei või ükskõiksed olla, kas meie riigi piirides, kas meie rahval on töövõimalusi või mitte, kas neid võimalusi on rohkem või vähem. Härra Vilms tõi eile kõnetoolilt ette näitena, et väike- ja kesktööstuses tegutseb veel rohkem inimesi kui suurtööstuses, ja sellepärast tema arvab, et eksportkrediiti ei ole mitte vaja. Muudkui minule näib, et sellest ei ole veel kaugelki küllalt, kui meie väike- ja kesktööstus tööpooldest rohkemale arvule inimestele tööd peaks andma, ja sellest ei peaks veel järeldama, et suurtööstust enam tarvis silmas pidada ei ole. Eriti viimastel aastatel, ka käesoleval aastal, see on talvel, on meil tööpuudus ka kodanikkude härrade tunnustuse järele veel suurem olnud kui läinud aastal. Tähendab: inimestel ei ole tööd! Kui meie nüüd mingi abinõuga võiksime suurtööstust sel kombel toetada, et ta rohkemale arvule inimestele tööd võiks muretseda, siis peaksime püüdma seda teha. (V a h e l h ü ü e.) See'p see on, et Sindi vabrik ei ole mitte ükski vilets vabrik, vaid teisi samasuguseid on olemas rohkemgi. (V a h e l h ü ü e.) No jah, teil on see retsept teada, minule see nii kindel ei ole, et selles süüdi just direktorite suured palgad. Aga väga võimalik, et direktorite suured palgad sellele kuidagi kaasa on aidanud... Aga mina arvan, et nendel direktoritel ka mitte ükskõik ei ole, kas vabrikus tööd on või mitte, sest nad peaksid kartma, et kui töö hoopis otsa lõpeb, siis ka nende kõrged palgad maksmata jäävad. Meie oleme viimasel ajal eriti suurtööstuse ja väiketööstuse vahelkordadest kuulnud mõndagi riigi majandusenõukogus. Seal ei väljendatud vaateid mitte niisuguse inten-

siivsusega ja nii roosilises olukorras, kui härra Vilms meile eile püüdis ette maailda. Meie nägime ja kuulsime majandusenõukogus seda, et ka kõige parema tahtmise juures väiketööstus neid ülesandeid täita ei suuda, mis suurtööstus teeb. Meie ei tohi selle tõsiasja ees silmi kinni hoida, et praegusel ajal suurtööstus ja väiketööstus väga ägedas võitluses seisavad ja et siin näib, et suurtööstus areneb suuremal, tähtsamal määral kui väiketööstus. Teame, et 4—5 aastat tagasi tõsteti ajakirjanduses üles hüüdsõna, väiketööstus — see on elujõuline, on ainult krediiti vaja. Nagu ma mäletan määrati sel ajal, võib-olla ma eksin, aga kõne oli 600 miljonist sendist. Kõneldi, et väikesed ettevõtted, vabrikud, võivad siis tegutseda, kui neile krediiti antakse. Mineval aastal aga nägime ja kuulsime, et väikeettevõtted, vabrikud, on oma ruumid täis töötanud ja nüüd lähivad samuti oksjonihuumri alla, nagu suurtööstuses oleme näinud.

Aga mitte selles ei seisa küsimuse tähtsus, vaid küsimuse tähtsus seisab selles, mil viisil ja missugusel teel oleks võimalik rohkem tööd, rohkem töövõimalusi luua, ja selle küsimuse arutamisele asudes ei ole minu arvates võimalik, et meie suurtööstusele käega lüüa võiksime. Kui meie teiste riikide peale vaatame, kes niisamasuguse eksportkrediitide kindlustamise seaduse on maksma pannud, siis leiame teiste riikide seas, ma nimetan eriti Austriat, kus sellele on eriti rõhku pandud, et seal sotsialistid parlamendis ja teistes kohtades, kus võimalik, seda seadust toetavad. Sest niihästi Austrias kui Eestis ei ole ükskõik, kas meie vabrikud rohkem või vähem valmistavad, kas meil rohkem või vähem on võimalik kaupu väliturule saata. Kui mitte ainult Austria, Taani, Soome, vaid ka teised riigid on sellele seisukohale asunud, et on vaja eksportkrediite võimaldada, siis selle eeskujuna najal peaksime ka meie selle tarvilikuks tunnustama. Seda teame väga hästi, et meie suurel naaberriigil, Venemaal, kuigi seal praegu kaubanduslikud vahekorrad nii ei ole, nagu meie sooviksime näha, on teatud raskustega tegemist, siis on ka teistel riikidel raskustega tegemist, ja hoolimata raskustest, mis seal sama tuttavad kui meil, on nad selle seaduse maksma pannud. Iseenesest mõista, et selle seaduse maksmapanemisel ettevaatusega tuleb talitada ja et siin teatud ettevaatuseorganid töötama peab panema. Ma ei või, iseenesest mõista, selle peale välja minna, et meie müüksime ja saadaksime kaupa välja ja garanteeriksime väljamüüjaile, et riigikassast tasutakse. See ei ole nii mõeldud. Ma arvan, et valitsus ja need organid, kes selle seaduse

on välja töötanud, sellest eeldusest on välja läinud, et seda karta ei ole. Ma rõhutan veel kord, et mina, härra dr. Vilms'i väidetega päri ei saa olla, ja ma loodan, et keegi sellega päri ei ole, et meil suurtööstus ükskõik on ja selle peale käega võime lüüa. Väiketööstus ei eksporteerigi peaaegu midagi, võib-olla „Kodukäsitöö“ küll, aga nimetamisväärt see küll ei ole. Suurtööstus eksporteerib aga oma saadusi, ja mida stabiilsemad need tööd on, seda stabiilsemaks muutuvad tagajärjed, kui mitte rohkem, siis ometi 30.000 töölise võivad leida tööd, ja meie näeksime heameelega, et 30.000 töölise asemel leiaksid 50—60.000 töölise tööd. Taanis, mis ka demokraatlik põllumajanduslik riik on, vaadatakse selle asja peale palju tõsisemalt. Taanis on kindlaks tehtud, et iga aasta umbes 25.000 inimest rohkem vabrikutes, tööstustes töökohti peaksid leidma. Taani riigivalitsus teeb selleks, mis iganes võimalik on, et Taani tööstus kasvaks ja need 25.000 inimest võimalikult tööd leiaksid. Et see neil kerge ei ole ja kõik lootused täide ei lähe, selle juures ei tarvitse meie igakord kahelda. Aga ma juhin tähelepanu, et kui Taanis vastav seadus vastu võeti, et ka seal nende võimaluste peale mõeldi, et maalt linnadesse sissevoolavaile inimestele tööd võimaldada. Selle peale tuleks meil rohkem mõelda.

R. Kuris: Lugupeetud Riigikogu liikmed. Eksportkrediidi kindlustamiseks riikliku garantii andmise seadus, nagu juba siin eelkõnelejad puudutasid, on meil ainult raamiseadus. Ma tahtsin siia juurde lisada, ta on äärmiselt raamiseadus. Meie riigi parlamendi ajaloos mina igatahes ei ole näinud enne sarnast raamiseadust, nagu see on. Sellele seadusele annab õieti sisu tema lõpuparagrahv, mis annab Vabariigi Valitsusele täieliku volituse ära määrata, milliste kindlustuste vastu, kellele ja mis otstarbeks krediit antakse. Teiseks pean ära märkima, et see kord, mida Vabariigi Valitsuse ettepanek kavatses sisse seada, ei ole tarvitusel teistes Euroopa riikides. Kui võtame Vabariigi Valitsuse seletuskirja, siis näeme, et on üles loetud umbes 12 riiki, millest on kõigest 2 riiki, kus on sisse seatud ainult riiklik garantii, teistes riikides on see korraldatud kas valitsusliku organisatsiooni kõrval, või ainult eramajanduslike kude seltside ja segaorganisatsioonide kujul. Ja kui vaatame neid kahte riiki, kes on sisse seadnud selle ainult riiklikul korraldusel, siis näeme, et ka seal ei ole mindud nii kaugele garantiide väliaandmise korra, tähtaegade j.n.e. seisukohalt, — nagu seda meie käesolev eelnõu tahab minna. Meie eelnõuga on kaugemale min-

dud mitte ainult garantiide andmise korra ja tähtpäevade suhtes, vaid ka riisiko kontrollimise seisukohalt. Vabariigi Valitsuse seletuskiri ütleb otsekohe ära, et siin peab appi tulema riik, et riisikoga seotud kahjusid hulkade peale laiali kanda ja ära jagada. Kui võtame paralleeliks kas või meie naabermaa Läti, siis näeme Riia ajalehtedest, et seal käsitatud seaduseelnõu, mis nende Majanduseminister esitanud valitsusele, näeb ette, et Lätis võetakse summa, mis peaks võimalikul garantiide väljamaksmisel puudu tulema, ja makstakse välja riigikassa tagavara-dest, kuna meil ei ole katsutud seda teed käia, vaid otsekohe on mõeldud kahjusid maksumaksjate peale pannes riigi eelarve korras katta. Kui nüüd vaatame lähemalt meie kaubandust välismaadega, eeskätt Nõukogude Venega, mille kohta ka valitsuse seletuskiri ütleb selle seaduse tarvis olevat, siis näeme, et see kaubandus ei ole siiani olnud kuigi stabiilne. Mina ei taha väliskaubanduslike küsimusi üksikasjalikult puudutama hakata, kuid usun, et härradel Riigikogu liikmetel on need kõik enam-vähem teada, et leppeid on sealtpoolt seni täitmata ja palju ärilisi tehinguid on leppesõlmija kahjuga lõppenud. Mäletame ajakirjandusest üksikuid kohtuprotsesse, milles Eesti kodanikkude nõudesumma ulatab 100 miljonisse. On nõudeprotsesse kohtus, mis kuni Riigikohtuni on jõudnud ja meie kodanikkude kasuks ka lõppenud, aga nüüd raha kättesaamine teeb jällegi raskusi. Meile siiski annab palju kahelda, kas mitte need garanteeritud summad suurel määral käesoleva eelnõu järele ei tule hiljem riigi arvel välja maksta? Kui võtame andmestiku, mis laseb heita pilku Nõukogude Vene kaubandusele, siis näeme, et sinna sisseveos põllumajandusesaaduste osa on äärmiselt väike. Oleks loomulik, et põllumajandusesaadusi rohkem sinna veetaks. Nagu teame, oli endistel aegadel Peeterburg Eesti talupidajatele kartulituruks. Sinna veeti ka võid ja juustu, kuna praegu ei ole sellest kaubandusealast mingit jälge. Kui võtame näiteks viimase aasta andmed, siis näeme, et kogu meie väljavedu Nõukogude Venesse üldse oli 4.300.000 krooni, sellest paberitööstusesaadusi 3.490.000 krooni eest, sellega ümmarguselt 80%. — Nii paberitööstusest ülejäänud kaubandus moodustab vaevalt 20% kogu väljaveost. Kui siinjuures veel seda tähele paneme, et arvesse võttes panganduses pinevust krediitide alal, ei ole paberitööstus küllalt heas olukorras seniste vekslite diskonteerimisel, siis võime kindlasti oletada, et praegune Majanduseministeerium suurema osa sellest 3 miljonist, mida tahetakse garanteerida seaduse alusel, juhib eksportkrediidina

suurtööstusele, eeskätt paberitööstusele. Kui siin lugupeetud rkl. Martna püüdis väita, et see annab meie tööstusele elu, toob juurde töövõimalusi, kui see nii oleks, siis võiks ka sellest aru saada. Aga mina isiklikult ei usu, et see karvaväärtni võiks tööstust elustada. Sellest jätkub vaevalt seniste tööstusesaaduste garanteerimiseks. Kui võtame paberitööstuse, mille saadusi on 3.400.000 krooni eest läinud aastal välja veetud, ja kui sinna tahetakse garantiisid anda, siis ei too see sellele tööstusele mingit elu juurde, ega loo ka töövõimalusi. Peaksime aga elustama põllumajandusesaaduste väljavedu. (V a h e l h ü ü e.) Rkl. Ast hüüab mulle vahele, et põllumajandus ei vaja seda krediiti. See oleks väga hea, kui see nii oleks. Mul aga, härra Ast, on teistsugused andmed, võib-olla kuu kahe pärast räägime selle üle. Ma ei hakka neid andmeid ette tooma, need peavad ka valitsusel olema, see viiks meid liiga kaugele, aga ma ei kahtle oma teadete juures.

Edasi kuuleme meie sel alal läbirääkimisi elusloomade ekspordeerimisest Venemaale. Kui seda ala arendada, — see oleks tõesti üks loomulik kaubaartikkel. Paratamata on tarvis, et valitsus pööraku tähelepanu ka teiste põllumajandusesaaduste väljaveo peale, nagu: kartul, juust, või ja teised piimatooted, mis varematal aegadel on ka Petrogradi läinud.

Kui vaatame edasi, et seadus tahab garanteerida 75% kauba väärtusest, siis siin see summa iseenesest ületab selle väärtuse, mis rahvusvahelises panganduses on võetud hinnanguks Nõukogude Vene vekslitele. Meie teame, et Vene vekslid on Euroopa pangandus diskonteerinud 30 protsendiga, teise sõnaga, nende väärtust on hinnatud kõigest 70 protsendi peale. Ja kui meie siin ekspordeerijaid 75%-ga oleme kindlustanud, sellega oleme kindlustanud neile rohkem, kui tegelikult Euroopa turg neid kaubaveksleid hindab.

Kui meie vaatame käesoleva seaduse garantii andmise tähtpäevi, siis on need erakordselt pikad. Valitsuse seletuskiri ütleb ise, et Soomes kindlustuse kestus on 6 kuud, mida erakordsetel juhtudel võib pikendada 3 kuu võrra. Meie näeme, et ka Riias on kõige pikem tähtaeg, mis ajale võib garantiisid välja anda, nimelt 9 kuud. Läti on sealjuures teatud tingimuse teinud, et neid vekseid ei tohi siseriigis diskonteerida, et neid peab välismail diskonteeritama. Mina rahaasjanduse komisjonis tõstsin küsimuse üles, aga seni vastust ei ole saanud, kuhu mõtleb meie valitsus need vekslid paigutada ja kust leitakse see krediit, mis 18-kuuline oleks? Eesti Panga põhikiri ei võimalda harilikult pikemat kui 3-kuulist krediiti. Ei usu, et meie siseturu era-

pangandus saaks seda teha 18-kuuliselt, kui seda Pikalaenu Panga kaudu riiklikult ei tehta, aga siis võtab kogu riisiko täiel määral riik enese peale. Igatahes oleks tarvis selgust, et valitsuse majanduse juht ütleks meile täna siin, kuhu ja mil teel mõeldakse neid vekseid ära paigutada, ja kas see, kui seda mõeldakse siseturul teha, ei mõju halvavalt siseturu krediidiolude peale.

Edasi on nähtud ette ekspordikrediidi komitee, kuid siin ei ole ära määratud tema volitused. Ei ole selgust, kas tema on seesama asutus, kes peab kompetentselt hindama kindlustuse väärtust sisuliselt. Kindlustuse väärtuse õiglasel ja asjatundlikul hindamisel on suur tähtsus, sealjuures võidakse ära hoida riiklikud kahjud, aga käesolev seadus seda ei käsita.

See seadus, kui vaatame siin ekspordikrediidi komitee koosseisu, ei eelda põllumajandusesaaduste müügi kindlustust, kuna seal puuduvad põllumajandusliikude organisatsioonide esindajad täiesti. Mina selle küsimuse tõstsin üles rahaasjanduse komisjonis, kuid põllumeeste kogude rühm, kelle huvides oleks pidanud olema toetada seda põhimõtet, ei toetanud siiski. Kuid siin on selge, kui tahetakse kindlustada põllumajandusele nende kaupade müüki selle ekspordikrediidi seaduse alusel, siis paratamata tuleb täiendada seda seadust ja ette näha ekspordikrediidi komitees vastavate põllumajandusliikude organisatsioonide esindajad. Samuti teame, et ekspordikrediidi komitees kaalutakse laiaulatuslikke küsimusi, mille juures riigi kahjud võivad ulatuda miljonitesse kroonidesse, aga ei ole ette nähtud Riigikontrolli esindajat, nagu seda naaberriigis Lätis näeme. On kõigile arusaadav, et Riigikontrolli esindaja peaks seal olema. Samuti on loomulik, et ekspordikrediidi komitee ettepanekuid peaks kinnitama mitte üks ministritest, vaid terve Vabariigi Valitsus. Meie näeme, et Riigikogus on vastu võetud põhimõte, näiteks kaanunade ekspordi seaduses, et ekspordettevõtted määrab kindlaks Vabariigi Valitsus vastava ministri ettepanekul. Kuid selle seaduse puhul ei ole isegi tegemist summadega, mis läbi riik võiks kahju saada, aga siiski ei antud seda ühe ministri otsustada. Käesolevas seaduses on aga ette näha, et riigil tuleb kahjusid maksta. Selleks see seadus sisuliselt loodud on, ja oleneb ainult protsendist, kuipalju riigil kogu krediidist tuleb välja maksta, kas 5% või 50% või veel rohkem. Palju oleneb garantiandmisel võetud kindlustustest või tagatistest ja lõppude lõpuks kellele ja millise tehingu jaoks ministri poolt garantiikrediit kinnitatud. Sarnase olukorra juures, kus paratamata võib kahjuga tegemist olla, ei saa teisiti,

kui et garantii lõpuotsuse peaks andma Vabariigi Valitsus Majanduseministri ettepanekul. Nagu teame, on ekspordkrediidi komitee niisugune asutus, kes oma nõuandmistest ja otsustest eest ei kannu mingit vastutust.

Siis ei ole ka ette nähtud, mil viisil kindlaks määratakse ekspordeeriva maa kaubaostja ärisoliidsus ja rahaline ostujõud, ja kes on kohustatud seda tegema, või kas seda üldse tehakse? Siin oleks loomulik ja arusaadav, et nõutakse teatud sanktsioonid vastava ekspordeeriva firma riigi esinduse käest. See peaks olema ka ette nähtud. Aga kui seda mitte ei tehta, ega ole ette nähtud, siis võivad sarnased kurvad nähted tulla, nagu seda teiste riikide juures ette tulnud on. Ma võin üksikuid näiteid tuua. Meie teame, et meile veeti superfosfaati sisse ühe aktsiaseltsi poolt, mille eesotsas olid riidekaupmehed ja millise aktsiaseltsi ülesanne oli riidekauba müümine. Kui nüüd üks juudisoost ärimees neile ettepaneku tegi, hakkasid nad ka superfosfaadiga kauplema. Superfosfaati müüval firmal oli ekspordkrediidi garantii Taani valitsuse poolt. Meie nägime hiljem, kui see aktsiaselts pankrotti läks, siis ei tulnud vastav firma siia arveid õiendama, vaid Taani esindus oli sunnitud teid otsima, kuidas selle superfosfaadi eest raha saada. Superfosfaati oli müüdnud riidekaupmeestele, kes ei tundnud seda ala ja kellel ei olnud ühendusi superfosfaadi tarvitajakonnaga, aga et superfosfaati ei ole võimalik laos hoida aastate viisi, siis tuli järgmisel aastal 50% kahjuks kirjutada.

Kuidas mõeldakse kontrollida firmade soliidsust, maksuvõimet, et kahjusid ära hoida, seda käesolev seaduseelnõu ei ütle, ja samuti ei ole valitsuse esindajad seda seletanud. Meie rühm ei saa sarnase puuduliku eelnõu poolt olla.

M. Laarmann: Väga lugupeetud Riigikogu liikmed! Mulle andis põhjust sõnavõtmiseks rkl. härra Kase mõtteavaldus ekspordkrediidi kindlustuse seaduse juures. Härra Kask avaldas mõtteid, et kui ekspordkrediiti hakatakse tarvitama ka põllumajanduses, nimelt tähendas ta, et eeloleva sigadeostmise juures seda võidavat kasutada, et see vast osutuks põllumajandusele kahjulikuks. Ta näitas siin, et mingi vastolu sellel äbi tekkivat, isegi kahju põllumajandusele võivat tekkida, kui meie kodumaalt viiakse suuremal hulgal sugusigu väljamaale. Ta tähendas siinjuures, et on antud riigi poolt sugusigade kasvatamiseks teatud krediit, ja see oleks nagu nüüd nii otstarbeta krediidandmine, sest sugusead lähivad väljamaale. Minu arvates ei ole härra Kase väited põhjendatud. Esiteks kui lugeda

neid esialgseid teateid, kuidas sigu vastu võetakse, keda Venemaale ekspordeerida tahetakse, siis ei ole need mingid tõusead, vaid võetakse vastu, nagu kuulutusest loeme, terveid sigu, vaatamata missugusse tõugu nad kuuluvad. Tõusigu ei nõuta, vaid terveid emiseid. Nii et meil ei ole karta, et väärtuslikud sugusead välja veetakse.

Teiseks tähendas härra Kask, nagu kannataksid meil ekspordtapamajad selle all, kui hulk sigu läheks sel teel väljamaale ja mitte peekoniks. Kuid siin on ka eksitusega tegemist. Kui lugeda kuulutust või teadaannet, missugustel tingimustel võetakse vastu sigu, siis näeme, et võetakse vastu just neid, kes peekoniks ei kõlba, see on 80 kilost kuni 130 kiloni, sest peekoniks lähivad sead raskusega umbes 80 kilogrammi. Peale selle on ju kauba kvaliteet siin hulga nõrgem kui nende sigade juures, keda võetakse vastu peekoniks. Julgen tähendada, et see siiski väga suur pluss on meie põllumajanduse tõstmiseks, kui meie saaksime mõnituhat siga hea hinna eest Venemaale ekspordeerida. Ei ole ju ükskõik, kas meie müüme sead koduturule, või veame välja. Siin ei ostetagi sigu, sest turud on täidetud ja provintsilinnades ei maksta enam 40 senti tapetud sea kilogrammist.

Härra Kask tähendas ka, et sugusigadest saaksime 50 miljonit senti. See on ometi suur summa meie põllumeestele praegusel rahakehval ajal. Kui sigu saab müüa 5, 6—7 tuhande sendi eest, siis oleks see meie praegusel kehval ajal põllumehele väga ilus summake. Minu teada on meil suurel hulgal sigu, kes kõlbaksid ekspordeerimiseks, ja selle all ei kannataks meie põllumajapidamine. Keegi mõistlik põllumees ei anna ära väärtuslikku tõusiga, vaid antakse niisugused sead, kes tõusigadeks ei kõlba. (V a h e l h ü e.) Tõusigu seal ei võeta, võetakse sugusigu. (V a h e l h ü e.) Võetakse tõu peale vaatamata terveid sigu. Muidugi mõista terveid sigu peab sinna andma, aga neid, kellel teatavad kehalised defektid, neid ei võeta. Meil aga võetakse tõusigadeks niisuguseid sigu, kellest teatakse, missugusest perekonnast nad põlvenenud j.n.e. Ainult niisugused sugusead võivad oma otstarvet täita. Seal seda aga ei nõuta. Kui siga terve, läheb ekspordiks, ja kui hind märksa kõrgem on, mispärast ei peaks meie siis müüma? See oleks minu arvates meeletus, kui meie seda võimalust ära ei kasutaks. Meie põllumajandus otsib võimalusi, et oma saadustega pääseda väliturule, ja kui nüüd seda võimalust ära ei tarvitata, oleks see mõtlemata tegu. Härra Kask arvas, et ta asjatundja ei ole sugusigade kasvatuse alal, ka mina ei ole seda, aga kõrvvalt vaadates tegeliku

põllumehena pean tunnistama, et sellest mingit kahju meie põllumajandusele ei ole, vaid see on ainult kasuks, kui meie saame teatud hulga sigu eksporteerida sugusigadeks. Meie teame, et kvaliteedi asjus Venemaal on vähem nõudmisi kui Lääne-Euroopas.

O. Kask: Pean paar sõna ütleva õienduseks lugupeetud eelkõnelejale. Tema ütles, et tema ei ole asjatundja suguemiste küsimuses, mina ütlen, et mina seda ka ei ole. Juttu on just suguemiste müümisest Venemaale. Kui ma ette tõi määruse, mis maksma pandi 3. detsembril 1930, siis selles määruses on öeldud, et suguemiste kasvatamiseks antakse põllumeestele laenu 14 kuu peale. Määruse maksimahakkamisest on 5 kuud möödas, kuid laenu on antud 14 kuu peale, aga just nüüd võetakse suguemiseid kokku. Ma ei saa aru, kuidas see, kui nüüd võetakse suguemiseid kokku Venemaa jaoks, ei jäta oma mõju avaldamata peekonsigade kasvatamise edendamisse. Määrus, mis hiljuti anti, on mõeldud just peekonituru edendamiseks, siis on selge, et nüüdne suguemiste kokkuvõtmine Venemaa jaoks peekonikasvatamise arendamisele mõjub. Ma ei vaidle selle vastu, et ta mõjub otsekohe, tänapäeval, kus maksetakse otsekohe välja terve hind nende sigade eest, mis müüdüd Venemaale aasta peale võlgu riikliku garantiiga, kuid kas ei ole see ühepäeva politika? Kas ei anna see ennast edaspidi tunda? Tingimata! Ma tähendasin juba, et määrus anti välja peekonsigade kasvatamiseks, kuid nüüd otsustatakse hea konjunktuuri juures, kus Venemaale on võimalik sigu müüa, üles osta just suguemiseid, et neid Venemaale saata. See on väga imelik politika kogu ekspordtapamajade arendamise alal. See ei ole mingi majanduspolitiika, see on ühepäeva politika. Teisestküljest oleme üldse väga imelikud oma sammudega majandusealal. Tihti tuleb meile naaberriikidest esitajaid, kes tahavad tutvuda ühe ja teise meie alaga. Meie näitame neile piimaasjanduse ja munade väljaveo alal näiteks valmistamise viise ja kõige paremaid kvaliteete, mis näiteks Saksa-maad ja mõnda teist riiki rahuldavad. Need esitajad lähevad kodumaale ja kasutavad seal oma kogutud teadmisi, arendades omamaa saadusi samuti parema kvaliteedini. Kas meid selle tõttu ei hakka ähvardama dumping? Siis tuleks terve ekspordtapamajade saneerimise kava võibolla ümber korraldada, siis ei saada vast enam 86 miljoniga hakkama, vaid siis on juba palju suuremaid summasid tarvis. Kas niisugune on siis meie majanduspolitiika?

M. Laarmann: Ma tähendaksin, et härra Kase kartus tõepoolest asjata näib olema. Tähendan veel, ma ei ole asjatundja sel alal, aga loomadekasvataja olen küll olnud ja olen praegu, ja sellena võin ära märkida, et minu ümbruses on palju põllumehi, kes müüksid Venemaale palju sugusigu, aga kodumaale ei kõlbaks need tõusigadeks. Seal on suur vahe. Neid, kes meil tõusigadeks lähevad, kes meil kodumaal suguloomadeks on, kasvatavad ainult üksikud põllupidajad, kes sellel alal kaemat aega sihikindlat tööd teinud, kellel on olemas teatud põlvenemisega loomaliike. (Vahelhüüe.) Seal see eksitus on. Härra Kask arvab, et kõik noored emised on tõuloomad. Kui sellelt seisukohalt läheda, siis on küsimus lihtne ja arusaadav. Seda esiteks.

Teiseks on minu arvates see asjaolu põhjendamata kui öeldakse, et kui Eestist müüakse sugusigu Venemaale, siis Venemaast pärast Eestile võistleja tuleb, sest ega Venemaa üksi Eestist omale sugusigu ei osta. Kui see kartus õige on, siis peaksime nii tegema, nagu vanasti Hiina, kui ei lasknud oma maalt välja vedada siidussimune teistesse riikidesse. Aga meie lugesime ometi ajalehtedest, et Venemaa suurel hulgal teistest riikidest sugusigu ostab, nagu naabreilt — Lätist, Poolamaalt ja Leedust. Nii et piiri kinnipanemine ei takistaks siin midagi. (Vahelhüüe.) Meie politika oleks väga lühinägeline selles mõttes, kui meie takistaksime sugusigade müümist Venemaale, et ära hoida võistlejat, sest kui ei müüks meie, siis müüksid meie asemel meie naabrid. (Vahelhüüe.) Ma arvan, et selles mõttes ei pruugiks kahtlust olla, et selles oleks meie põllumajandusele hädaoht, kui Venemaale müüksime oma suguloomi, et pärast võib-olla hakkab võistlema. Kui selle põhimõtte omaks võtaksime, siis teevad Lääne-Euroopa riigid püsti lollust, sest nad müüvad igalepoole ja ka meile igasuguseid suguloomi, ja ei karda, et neile selle läbi suured võistlejad tekivad, kuna siin on teised põhjused, mida nad silmas peavad, ja nende põllumajandus selle all ei kannata, nad lähevad ikka edasi.

Majanduseminister M. Pung: Austatud Riigikogu liikmed! Meie tähtsam... (Vahelhüüe.)

Juhataja: Ma palun rahu!

Majanduseminister M. Pung: Meie tähtsam ja suurem ülesanne on praegusel korral see, et võimalikult edendada meie väljavedu. Nagu mina oma eelarve-kõnes tähendasin, peab meie majandusliku stabiilsuse suund see olema, et meie sissevedu ei ületaks meie väljavedu. Ja selleks, et väljavedu edendada, peaksime kõik

abinõud ära kasutama, mis meil käepärast on, ja nimelt selleks, et tõsiselt väljavedu edendada. See töö on ees mitte üksinda meil, vaid on praegusel momendil kõikidel riikidel, kes ülepea majanduslikult edeneda ja tegutseda tahavad. Praegu on äge võitlus käimas turgude pärast, ja kui meie nende turgude pärast mitte üldisest võistlusest osa ei võta, siis jääme meie maha. Seda aga meie endale lubada ei või. Üks neist abinõudest, kuidasviisi väljavedu edendada, on see abinõu, mis käesolevas seaduseelnõus ette on nähtud, see on eksportkrediidi kindlustamine. Selle seaduse enda vastu on vähe räägitud põhimõtteliselt, on räägitud vaid ainult selles mõttes, nagu ei oleks ta küllalt täpne, ja nagu ei reguleeriks ta neid küsimusi ära, mida oleks vaja reguleerida. Enamjao kõnelejate poolt on arvatud, et seadus on hea küll, aga ta ei ole nii hea, kui kõnelejad sooviksid seda näha.

Kõigepealt mis põhimõttelisesse vastuvaidlusesse puutub, siis leian ma, et need väited, mis radikaalsed näivad olema, mitte küllaldased ei ole, et seaduseelnõu maha matta, ja et need väited koguni mitte paika ei pea. Sellel seisukohal on kõigepealt ainult rkl. Vilms, kuid pean otsekohe tähendama, et kahjuks härra Vilms ei ole tunginud selle seaduse sisusse ega tema mõttesse. Ta ei ole selle seaduse mõttest aru saanud. Härra Vilms rääkis mingist rahalisest fondist, mida tahetakse selle seadusega asutada ja sellest fondist raha välja laenata selleks, et õigusepärast mitte eksporti edendada, vaid importi. Peab tähendama, et see selle seaduse ostarve ei ole. Mingitest otsekohestest rahalistest operatsioonidest siin juttu ei ole. Üks asi on krediidi kindlustamine, ja teine asi on krediidi avamine või krediidi andmine. Kui krediiti antakse, siis tähendab see tõesti rahaandmist. Kui aga krediiti kindlustatakse, siis ei anta selleks raha, vaid ainult võetakse garantii selle eest enese peale, et õigel ajal võlg tasutakse. (V a h e l h ü ü e.) Lubage, kui Teie vähegi pangaasjandust tunnete, siis teate seda väga hästi, et ühted operatsioonid on garantii väljaandmised ja teised operatsioonid on vekslite diskonteerimised. Vekslite diskonteerimise eest võetakse 10—12% aastas, aga garantiide eest umbes 2% aastas. Need on kaks iseasja. (V a h e l h ü ü e.) Ma pean tähendama, et mitte garantiidega ei ole meie pangad sisse kukkunud, vaid vekslite diskonteerimisega. Tähendati selle peale, et see seadus on mõeldud selleks, et ärioperatsioonid teha Nõukogude Venega ja et Nõukogude Venel ei ole anda küllaldasi kindlustusi selleks, et omakorda garanteerida neid kindlustusi, mis meie riik oma peale võtab. Arusaamatusega on siin tegemist.

Meie poolt antavad garantiid ei ole mitte ükski kindlustatud Vene kohustustega, vaid kindlustatud ka teiste kohustustega, nende kohustustega, mida heaks arvab vastu võtta see loodav komitee, kes garantiide väljaandmise küsimusi otsustab. Kui siin tahetakse ja nõutakse seda, et seaduses peaksid olema lähemalt ära tähendatud need alused, mille põhjal tuleks kindlustusi nõuda, siis ma pean ütleva, et seaduses neid aluseid kindlaks teha ei saa. Minu arvates see on aksioom. Kes vähegi krediidioperatsioonidega tegemist on teinud, teab, et seaduses ette kirjutada, et krediidi kindlustuseks tulevad vastu võtta need ja need kindlustused, oleks olema tühine töö. Kui meie seaduses ütleva, et tuleksid vastu võtta kindlustustena vekslid, obligatsioonid ja pandid, mis oleme sellega rohkem öelnud kui siis, kui ütleva, et lihtsalt kindlustused tulevad vastu võtta, sest kindlustuste sisu ja väärtust ei saa seaduses kindlaks määrata. See on absoluutselt võimatu. Selle seaduse kohta öeldi veel seda, et ta olevat raamiseadus, ja nagu see oleks selle seaduse puudus. Selle kohta tahan juristi seisukohalt öelda, et meil on niinimetatud lööksõnaks saanud raamiseaduse nimetus. Kui seaduse enese kohta muud midagi iseäralikku öelda ei ole, siis arvatakse seadust maha teha sellega kui öeldakse, see on raamiseadus.

(Koosolekut asub juhutama esimene abiesimees **M. Martna**.)

Ei või endale ette kujutada maailmas niisugust seadust, kus oleksid kõik küsimused lahendatud, mis aga ühelgi inimesel tekiksid, et selles seaduses on kõik küsimused, mis mind huvitavad, lahendatud. Niisugust seadust maailmas ei ole. Meie mäletame ka seda, et eelmise valitsuse ajal said niisugused äärmised raamiseadused, kui nii öelda võime, vastu võetud, nagu Teravilja kaitseseadus ja administratsiooni seadus. Kas teate, niisugune raamiseadus see seadus küll ei ole, kui need olid. (V a h e l h ü ü e.) Sellepärast jätame selle küsimuse kõrvale.

Meie näeme seaduse esimeses paragrahvis seda, et kindlustusi antakse niisuguste tehingute eest, mille objektiks on tööstuse ja põllumajanduse saadused. Aga, ütlevad oponendid, vaadake, see on vähe. Peaks ütleva nende arvates nii, et tööstusesaadusi võib niipalju välja vedada ja põllumajanduse saadusi võib niipalju vedada, siis oleks asi juba korras. Kuidas kujuneks väliskaubandus siis, kui niisuguse seisukoha võtaksime omaks? ütleva, et meie tahaksime põllumajanduslikke tehinguid teha Nõukogude Venesse. Meie teame väga hästi, et Nõukogude Vene on

ise põllumajanduse riik, ja meie seame Nõukogude Venele niisuguse nõudmise ette, et tema peaks meie käest põllumajanduse saadusi ostma. Siis peaksime temale kiuste põllumajanduse saadusi müüma ning tööstusesaadusi talle mitte müüma. Niisugune loogika oleks teie, opponentide, arvates õige, kuid see oleks absurd.

Edasi. On puudutatud veel küsimust, et kui meie astume selle seaduse alusel ligemasse majanduslikku vahekorda meie idanaabriga, siis see peaks tähendama ka seda, et meie astuksime ligemasse vahekorda idanaabriga ka poliitiliselt. Ma tahan kategooriliselt öelda, et see seda mitte ei tähenda. Ei ole mitte igakord majanduslik läbikäimine selleks märgiks, et ligem poliitiline vahekord tekiks. Kui meie võtame kõige lihtsamad näited, siis leiame, et seda teiste riikide juures ei ole. Võtame näiteks Soome. Mis on Soomes poliitiliselt muutunud, et Soome on eksportkrediidi alusel juba mitu aastat Nõukogude Venega töötanud? Mitte midagi. Niisama teistes riikides, kes on ligemas majanduslikus vahekorras meie naabriga, ei ole veel poliitilist vahekorda tihedamaks teinud. Nii ei või sellest küljest käesolevale seaduseelnõule mingeid etteheiteid teha.

Siin räägiti veel mingist tarvidusest sellejärele, et tuleks Nõukogude Vene tellimisi registreerida. Ma pean ütleva, et ma sellest väitest aru ei saanud, mida nimelt peame registreerima, kas neid tellimisi, mis meile antakse? Siin pean tähendama, et meie statistika on niivõrt juba arenenud, et ükski tehing tähele panemata mööda ei pääse. Kui tahame öelda, et peaksime registreerima ka teiste maade tellimisi, siis selleks meie jõud ei ulatu. Aga just üldiste tellimiste kohta, mis Nõukogude Vene teeb välismaadel, tahetakse registreerimist teha ühes teises kohas, ja nimelt rahvusvahelise kaubanduskoja juures. Seal on selleks teatavad sammud astutud, aga et küsimus on niivõrt raske ja keeruline, siis reaalseid tagajärgi rahvusvahelise kaubanduskoja juures selles suhtes veel saavutatud ei ole.

Muu seas toodi siin ette, et kui Nõukogude Vene annab siin oma vekslid välja, mis meie siis nende vekslitega tegema hakkame? Loomulikult on siin seisukord niisugune, et meie ise oma jõududega vaevalt suudame siin kohapeal neid ära mahutada, ja selleks on mul isiklikult andmed, et seda ka meie eksportöörid teha ei kavatse täies ulatuses. On olemas teatud allikad välismaal, kus on võimalik Nõukogude Liidu vekslid mahutada, ja sellega, et meie eksportööridele see võimalus avaneb, tähendab see meile seda, et meil on võimalik otsekohe nende vekslite eest välisvaluutat sisse tuua. (V a h e l -

h ü ü d e d.) Kes Saksamaast säärasel toonil räägib, see näitab, et see ei tunne Saksamaad, ei tunne neid operatsioone, mis seal sarnastel alustel tehakse, mis selles seaduses ette on nähtud. (V a h e l - h ü ü e.) Mina pean ütleva, et Saksamaal võetakse Nõukogude Liidu vekslid vastu tähtajaga kuni 28 kuud. (V a h e l h ü ü d e d.) Igatahes meil suuresummalisi vekslid kohapeal mahutada ei ole mitte kerge asi. Siin räägiti selle küsimusega ühenduses veel nende vekslite mahutamise Eesti Pangas. Mina sellest rääkimisest ei saanud täiesti aru. Siin öeldi, et Eesti Pank ei või neid vekslid vastu võtta, kuid teisest küljest jälle, et võib neid võtta. Kas peame siis muutma Eesti Panga põhikirja, sest tema võtab ainult 3-kuulise tähtajaga vekslid vastu, kuna Nõukogude Liit annab välja pikemaajalisi vekslisid. Mis siis nüüd sellest järgneb? Igatahes meil ei ole kavatsust Eesti Panga põhikirja muuta. Eesti Panga põhikiri jääb muutmata. Kolme kuulisi vekslid on tal õigus vastu võtta, kuid pikema tähtajaga vekslid Eesti Pank loomulikult ei võta vastu. (V a h e l - h ü ü e.) Kas ta ülepea võtab, seda ma ei tea, see on Eesti Panga teha. Härra Kask arvatavasti teab, et Eesti Pank on eraaktsiaselts ja ei allu Vabariigi Valitsusele otsekohe mitte. (V a h e l h ü ü e.) Ja emissiooni panga suhtes on loomulik, et seal valitsuseorgan peab olema, kes järele valvab, et põhikirja nõuded saavad täidetud.

Mis puutub ühte eraküsimusesse, et ühed või teised protsessid on tekkinud Nõukogude Liidul ühe või teise ärimehega, siis on teada, et igal firmal, kelle suuremad äritehingud, tekivad protsessid. Küsimus oleks siis tähtis, kui keegi ütleks, et nõudja on saanud täitmislehe kätte kohtust, kuid selle järgi ta rahuldust ei ole saanud — see oleks teine asi. Kui niisuguseid näiteid ette toodaks, siis räägiksime asja üle teisiti.

Siin puudutati seda küsimust, et kui meie välja veame muu seas elussigu, siis annab see Nõukogude Venele niisuguse trumbi kätte, et seal sigitatakse sigu palju, ja ta ujutab meie turu sigadega üle. Vaadake, see on liiga suur eneseülistamine. Tuleb välja, nagu oleks meil sigade monopol, ja teised üldse ei tohiks sigu müüa. Nõukogude Liidu esindajad käisid Lätis, Leedus ja Poolamaal, ning on seal palju suuremad kvantumid sigu üles ostnud kui meie juures. Kui meie niisuguse nõudmise üles seaksime, et Venemaa ei tohi meile odava hinnaga oma juures produtseeritud kaupasad tagasi saata, siis niisuguse loogikaga läheksime hoopis rappa. Kui teised riigid niisuguse loogika järgi hakkaksid talitama, siis nad

suurema osa äritehinguid jätaksid Venemaaga hoopis tegemata. Sest mis ostab praegu Nõukogude Liit Öhtu-Euroopast ja Ameerikast? Peasjalikult masinaid ja igasuguseid tööriistu, ja peale selle veel importeerib igasuguseid asjatundjaid, insenere i.n.e. Eesti riigil ei ole otsekohesest põhjust öelda, et meie müüme teile küll masinaid, kuid pärast ei tohi teie nende masinatega meile dumpingut teha. Niisugust loogikat on raske jälgida, ja seda ükski riik ei tee. (V a h e l h ü ü e.) Nad müüvad masinaid, ja seepärast ei ole meil põhjust sigu Venemaale mitte müüa.

Mina ei jõua siin kõigi nende üksikute küsimuste juures peatuda, mis siin on puudutatud kõnelejate poolt, aga peasjad olen mina oma arvamise järgi ära vastanud. Tahtsin osalt veel mõne sõnaga peatuda selle seaduse sisu juures. Sisu enese kohta ei ole mitte palju sõna võetud, igatahes mitte niisuguseid põhjendusi ette toodud, mis oleksid ära näidanud, et kuidagimoodi seda asja oleks saanud paremini konstrueerida, kui selles seaduses ette nähtud. Kui rkl. härra Kuris ütles muu seas seda, et ta on lugenud seaduse seletuskirja ja sealt leidnud, et seni on riiklik eksportkrediidi kindlustus ainult kahes riigis sisse seatud, siis mina ei tea, kuidas ta seletuskirja luges, kas eestpoolt tahapoole või tagantpoolt ettepoole. Seal on 14 riiki üles loetud ja neist 14 riigist leian mina, et 9 riigis on riiklik eksportkrediit sisse seatud, aga mitte kahes. See iseloomustab, kuidasviisi seadust katsutakse kritiseerida. Oli palju teisi kõrvalekaldumisi ja põhjendamata näiteid, kuid kõigile nendele ei jõua vastuväiteid tuua. (V a h e l h ü ü e.) Siis veel sisuliselt oleks öelda seda, et seaduseelnõu § 3 on kindlustuse tähtaeg ette nähtud kuni 9 kuud. See on maksimaalne tähtaeg. Ja meie teame seda, et viimasel ajal on igatahes Nõukogude Liidu poolt pikemaajalise tähtajaga veksleid välja andma hakatud, ja et meie eksportööridele selles asjas mitte raskusi teha, siis tuleks üksikutel juhtumistel ka 9-kuulise kindlustusega krediitide välja anda. Ma arvan isiklikult seda, et tuleb hoiduda, et kõik krediidi kindlustuse tähtajad ei oleks 9-kuulised, vaid tuleks rohkem kalduda selle poole, et võimalikult lühemad tähtajad krediidi kindlustusel oleksid. Ei saa seaduses nimetada, et tähtajaks peab tingimata olema 6 kuud, ja ei ole tarvidust ka nii öelda, nagu Soome seaduses on öeldud, et üksikutel juhtumel on võimalik 3-kuulist pikendust anda. Mis puutub 18-kuulisesse tähtajasse, siis on see ette nähtud ainult niisugusteks erakorralisteks juhtumisteks, kus meile antakse välismaa keskpankade krediidi garantii. Kui meil

välismaa keskpanga garantii olemas, siis ei ole mingit riiskot krediidi kindlustamisel ka pikema aja peale.

Siin tähendati, et ei ole mingit kahtlust selle juures, et kahjud võivad tulla. Ei või kindlasti öelda, et kahjud ei tule, aga kategooriliselt öelda, et kahjud tingimata tulevad, seda ei või ka.

Kuivõrt need garantiid, mis välja antakse, ise kindlustatud on, selle otsustamiseks on teatud organ seaduses ette nähtud. Öeldakse, et see organ ei olevat küllalt hea, mis sellest näha, et meil palju ärisid on pankrotti läinud. Seletatakse, et meil on riiklikke asutusi olnud, kes on sarnaseid operatsioone teinud, millest riik on kahju saanud. Ma ei taha salata, et niisuguseid ettevõtteid on olnud. Mis aga puutub pankadesse, siis on seal rohkem olnud juhtumisi, kus nad on pankrotti läinud ettevaatamata laenu andmise läbi, mitte aga garantiide andmisega. Kui meie asume sarnasele seisukohale, et kui varemalt on midagi paha juhtunud, siis tingimata ka edaspidi niisugused juhtumised ette võivad tulla, siis ei ole see õige. Nii pessimist ma ei ole, ning ei arva, et kui ühed või teised õnnetud juhud meil on olnud, siis peaksime hoiduma kõigist ja ei tohi enam midagi teha.

See komitee, mis kindlustuse asju peaks kaaluma, on moodustatud sarnastest esindajatest, kes kõige rohkem sarnaste küsimustega tegemist teevad, mis seotud krediitide andmisega ja kindlustamisega. Kui oleks öeldud, et soovitavad oleksid teised esindajad, kui seaduses ette nähtud, ja kes paremad oleksid olnud kui need, siis ma usun, et valitsus sarnase paranduse vastu ei oleks. Seda aga tehud ei ole.

Nüüd veel mõni sõna selle kohta, mis öeldud, et kõik need soodustused, mis eksportkrediidi seadus annab, lähevad kõik suurtöösturite kasuks, ja teised midagi ei saa. Siin aga nüüd vahet teha üldise rahvamajanduse seisukorra ja suurtööstuse vahel on väga raske, sest need on kaks teineteisest lahutamata osa. Kui meie ei ava võimalusi suurtööstusele teotsemiseks, siis kes kannatab selle all? Ikka meie kesk- ja väiketööstus, sest kes on peakonsendid kesk- ja väiketööstusel, kui mitte just need tööinimesed, kes suurtööstuses tegevad. Kõik need tegurid, mis suur-, kesk- ja väiketööstuses olemas, on majanduseelus üks tervik, ja neid ära lahutada teineteisest ei ole mingit mõtet. Meie ei saa selle seaduse põhjal anda soodustusi väiketööstusele sellepärast, et väiketööstus meil ei vea niisuguseid kaupsid välja, mille eest tuleks anda garantiid. Kui ta aga seda teeks ja kaupsid välja veaks, siis loomulikult ei oleks min-

git takistust selleks, et ka väiketööstused selle seaduse alla tuleksid.

Kõiki seletusi, mis Riigikogus antud, ja kõiki vastuvaidlusi arvesse võttes leian, et tõsisemaid väiteid selle seaduseelnõu vastu ette toodud ei ole.

R. Penno: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Härra Majanduseminister väitis selle seaduse kohta, et see on praeguses olukorras ainuke ja täiesti selge oma väljendustes ning sihtides ning selle tõttu vastuvõtmisele peaks kuuluma nii nagu ta esitatud on. Mina pean tähendama aga selle peale, et Majanduseminister kuidagi ei ole püüdnud ega suudagi ümber lükata neid väiteid, mida ma käsitsin selle seaduse puuduse kohta nimelt selles osas, et loodav komitee kui sarnane seaduse järele mingit vastutust ei kanna. Seda härra Majanduseminister ei püüagi kuidagi ümber lükata. Seaduse juures peab mingi kord ette nähtama, kuidas hankida neid kindlustusi, mis loomulikult iga garantii andmise juures peavad olema. Härra Majanduseminister on ju vana pangategelane, meie teame, et tal omalajal pangakontor oli, sellepärast peaks ta ka väga hästi teadma, et iga pank, samuti muidugi ka riik, kui ta tahab opereerida samadel põhimõtetel kui pank, peab loomulikult võtma teatava tagatise selleks juhuseks, et ka garantii teine pool, see, kellele soodustus antakse, soliidset oma majapidamist juhib ja asju ajab. Kes neid majapidamisi ja üksikuid tööstusi järele vaatab, seda meie ei tea. Seaduses ei ole ette nähtud vastavat aparati. On teada, et Majanduseministeeriumil on õigus teateid koguda, aga ta ei ole pangaasutus, tal ei ole eksperte, ei ole võimalusi tegutseda nii kui pank. Teie tulete ja kõnelete siin suurte sõnadega ja püüate näidata, et see seadus puudulik ei ole, aga kõnelege ka kui pangamees ja näidake siis, et ei ole mingeid puudusi. Ükski ei kõneleks selle seaduse vastu, kui sel oleks oma kindel struktuur ja ei oleks mitte põhjendatud kartust seaduse puudulikkuse kohta. Ma ütlen siin otsekohe, et igakord neid garantiisid ja kindlustusi välja ei anta küllaldase ettevaatusega ja teinekord isegi mitte seadusepäraselt. Mulle täna kõneles üks Riigikogu liige Riigikogus, ja mina esitan avalikult küsimuse härra Majanduseministrile, — kõneles, et valitsus enne veel, kui see seadus vastu võetud, on välja andnud ühe garantii eeldusega, et see seadus vastu võetakse. Kui see tõesti nii on, et ilma seadusliku aluseta talitatakse, siis on põhjendatud kartus, et käima hakatakse juhuslikkude meeleolude kohaselt. Millistel alustel on see garantii, millest jutt, antud? Härra minister võib sõna võtta ja öelda. Oleksin rõõmus kui

minister selle ümber lükkaks. Ma oleksin rõõmus, sest see oleks Eesti riigile parem ja oleks seaduse vastuvõtmisel ka parem. Kui see nii on, et enne, kui seadus olemas, on hakatud omamoodi talitama, kas ei ole mul õigus öelda, ilma et seaduses täpselt normisid oleks, et ei saa valitsusele võimalust jätta 3 miljonit välja jagada nii nagu ta arvab, sest see on 3 miljonit krooni, mis riik oma vastutusele võtab.

O. Kask: Ma tahaksin lugupeetud Majanduseministrile paari sõnaga vastata. See on niivõrt suure ulatusega küsimus, et asjata katsus härra Majanduseminister küsimust kergelt võtta ja naeruvääristada üksikuid väiteid ja oponentide poolt ettetoodud asjaolusid. Vaadake, siin on niisugune asi. Kui öeldi, et ei ole tegemist shiirodega, on tegemist sellega, et garantii on kindlustus ja teada on, et kindlustuse pealt on harilikult palju väikesem protsent, siis selgus härra Majanduseministri kõnest, et Nõukogud vekslid annavad. Nii on lugu järgmine: kaup müüakse võlgu, antakse vastu vekslid, nendel vekslitel on krediidiseaduse põhjal riigi garantii peal ning diskonteeritakse välismaal. On arusaadav, et see raha peab välismaalt tulema. Seal diskonteeritakse veksle ja järelikult diskonto kulud ja protsent lähevad välismaale. Meie tõstisime üles küsimuse, mis protsendiga välismaal diskonteeritakse neid vekslid, sest sellest oleneb, mis protsendiga see välislaen saab. Missugune see diskonto on? (V a h e l h ü ü e.) On selge, et kui on diskonteeritud ilma riigi garantiita, siis on protsent kõrgem, räägitakse, et olevat 30%. Kuid ühes garantiiga võib protsent liiga kõrge tulla. Meil öeldi komisjonis, et Eesti Pank oma põhikirja muuta ei saa ja selle järele peab talitama. Kuid kas on kasulik, kui neid vekslid üldse diskonteeritakse sisemaal? Seda ei saa kergelt võtta, kuna siin on terve rida majanduseprobleeme. Mulle paistab, et härra minister küsimust kergelt võttis mõnes asjas. Küsimus on tõsisem. Mis puutub sigade operatsioonisse, siis kui ma ütlesin, et Venemaa teeb dumpingut, siis on selge, et see kvantum sigu Venele ei tähenda palju, aga meile küll. Küsimusel on poliitiline külg juures. Meie ei saa suunda määrata, kuidas teised maad kauplemis peaksid, oma juures peame aga ettevaatlikud olema.

(Koosolekut asub juhutama teine abimees R. Penno.)

Meie võib-olla loeme mõne aasta pärast stenogrammidest ja vaatame, kas need vastuväited on asjalikud olnud või mitte.

Soomes on ette nähtud 6 kuu krediit.

On öeldud, et Soomes võib vekslaid pikendada erakordsel juhul 3 kuu võrra, meil on aga normaalseks võetud kuni 9 kuud ja peale selle erakordsetel juhtudel kuni 18 kuuni. Mina ei saa aru, mispärast ei nõua meie, kui on 9 kuuks krediit võetud, riigilt, kellel esindaja kohapeal, selle esindaja või riigi pangagarantiid juurde. See oleks palju kindlam. Mispärast eraldame kuni 9 kuuni ilma välisriigi pangakseptita, kuna nende pealt, mis üle 9 kuu kuni 18 kuuni, nõutakse välisriigi aksepti? Nii võib 9-kuuliste vekslite alla viia just palju tehinguid ja vekslaid, kus ei ole välisriigi panga ja välisriigi esindaja aksepti, ja just need on palju suurema riisikoga seotud erinevate riigisüsteemide juures.

Siin on tähendatud, et see ei lähe kodanikkude kanda, aga ometi ütlevad seda § 1 ja § 4. Iseäranis § 4 II lõige on väga tähtis: „Preemiasummadest moodustatakse Majanduseministeeriumi juurde eksportkrediidi kindlustuse fond, millest kaetakse krediidi kindlustamisega seotud kulud ja tekkinud kahjud. Kui preemiasummadest selleks otstarbeks ei jätku, täiendatakse fondi riigi eelarve korras.“ See paneb kahjud kõikide kodanikkude ja riigikassa peale.

R. Kuris: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Härra minister võttis oma ülesannet väga kergelt ja püüdis polemiseerida lihtsalt sõnademängu abil, et olukorrad välja pääseda. Ma pean ütlema, et mina ütlesin, et ainult riiklikult tegutsevaid asutusi on kõigest paaris riigis, kuid teistes riikides, nagu ministri poolt esitatud seletuskirjas öeldud, on kas päris eravõi jällegi segaasutused valitsuse asutuste kõrval, millised erilist suurt tähtsust ei oma, ja domineerivad tegutsevad erasutused suuremas osas. Ainult riiklikke asutusi ilma erasutusteta on kõigest paaris riigis.

Edasi härra minister ütles, et see ei ole veel küllalt selge kui öeldakse, et neid või teisi kohustusi täidetud ei ole. Tooge konkreetandmed ette, millised täitmislehed on välja maksmata? Minu arvates härra ministrile peaks küllalt selge olema, et eeskätt need kohustused meie riigi vastu on täitmata, mis rahulepingus on ette nähtud. Teiseks on täitmata seadusega jõusseastunud tsiviiltäitmislehed. Võin nende kohta üksikasjalisi andmeid ette tuua, kuid arvan siiski, et valitsus peaks selles teadlik olema, kuna neis asjus Välisministeeriumi kaudu on pööratud Vene saatkonna poole ja sealt olevat eitav vastus saadud.

Härra minister püüdis näidata, et raamiseadus ei ole halb. Jah, päris õige, härrale ministrile ei ole see halb. Olen

selles mõttes härra ministriga ühel arvamisel. Kuid riiklikud, rahvamajanduslikud ja rahva, kui nii võib öelda, huvid kannatavad selle all. Raamiseadusele sisuandmine, äramääramine — kellele, kui palju, mis otstarbel, mis kindlustustel garantiid antakse, — oleneb täiesti härra ministri isiklikust muljest ja tujudest, võivad seal ehk teisedki momendid mõõduandvad olla. Nii et sellelt seisukohalt on see eksportkrediidi seadus härrale Majanduseministrile täiesti vabad käed jätnud. Kuid see on halb, et siin ei ole ära öeldud terve rida põhjanevaid asju, mida hädasti tarvis oleks.

Härra minister jättis puudutamata, kuidas on lugu põllumajanduse krediidiga ja miks ei valita põllumajanduse-organisatsioonide esindajad komiteesse. Kas valitsus peab seda soovitavaks ja üldse vastuvõetavaks, et põllumajandus oleks esitatud või mitte. Samuti ei ole selge, mis sünnib nende heakskiidetud kindlustustega. § 3 näeb ette, et riiklikud garantiid antakse ainult eksportkrediidi komitee poolt heakskiidetud kindlustuste vastu. Missugused need on? Härra minister arvab, et siin on seda raske ära tuua. Ometi oleks võinud ära näidata, missuguseid põhimõtteid kasutatakse, kas neid, mis on tarvitusel panganduses, või luuakse täitsa uued põhimõtted. Kui kasutatakse neid, mis on tarvitusel panganduses praegu, siis teame, et Majanduseministeeriumi kogub terve rida kindlustusi. Kuidas käsutatakse neid hiljem, kus neid hoitakse, kas siis Majanduseministeeriumi juurde luuakse jälle üks eri pangaosakond või ametkond, kus neid garantiisid antakse, kindlustusi hinnatakse, hoitakse ja korraldatakse? Kui juba 75% eest antakse riigi garantiikindlustusi välja, siis peaks riigil ka olema võetud reaalkindlustusi vähemalt 10% või 20% rohkem. Kindlustuste ja ka garantiide väljamaksmise asjus valitseb täieline selgusetus. Need küsimused on siin just domineerivad, sest nad määravad ära krediidi raskuspunkti, et antud garantiid järele summa ei tuleks eelarve korras rahva kanda. Iga raamiseadus oleks pidanud sedagi vähemalt ette nägema, kuna nimelt ja missuguse olukorra juures see garantiid riigi poolt välja makstakse.

Edasi. Härra minister tähendas, et garantiid kui niisugune ei olevat sugugi halb tegur ka panganduses. Siin on härra minister eksinud, sest neis küsimustes pööraku Eesti Panga komissari poole ja küsigu, kuidas hindab viimane bilansis garantiide rohkust võrreldes diskonteeritud vekslitega. (V a h e l h ü ü e.) Eesti Pank ei anna neile erapankadele üldse krediiti, kes liiga palju garantiisid välja on andnud, vaid peab loomulikuks panga operatsiooniks vekslite diskonteerimist.

Aruandja M. Mihkelson (lõpuse sõna): Käesoleva seaduse vastu on toodud mitmesuguseid väiteid. Neile on üksikasjalikult vastanud härra Majanduseminister, ja sellepärast ei hakka mina nende küsimuste juures peatuma. Üheks väiteks, mida veel üksikute kõnelejate, eriti härra Vilms'i poolt ette toodi, oli see, nagu võidakse selle seaduse põhjal krediidigarantiid anda kuni 1. jaanuarini 1940, seega 8 või 9 aasta peale. See ei vasta selle seaduse mõistele, kuna § 3 kohaselt võib garantiisid anda maksimaalselt 18 kuu peale. 1. jaanuar 1940 on aga seaduse maksuse lõpptähtpäev.

Peale selle peatuti mitmesuguste põhimõtteliste küsimuste juures, mis kaudsel teel seadusega seotud on. Eksportkrediidi kindlustamiseks riikliku garantii andmise vajadust ükski kõneleja ei eitanud ja seega on käesolev seadus vajalik, mispärast rahaasjanduse komisjoni nimel teen ettepaneku,

seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

Seaduseelnõu võetakse vastu I lugemisel kolmepäevalise vaheajata I ja II lugemise vahel.

4. Järgmise koosoleku määramine.

Juhataja: Juhatusel nimel teeb

Koosolek lõpeb kell 21.10 min.

Õige.

Koosoleku sekretär (allkiri).

sekretäri esimene abi Tõllassepp ettepaneku,

pidada järgmine Riigikogu koosolek reedel, 8. mail s. a., kell 5 p. l. (Päevakord vaata 145. koosoleku otsuste protokoll, lisa nr. 5.)

M. Laarman: Mina teen ettepaneku,

pidada järgmine Riigikogu koosolek mitte reedel, vaid homme, s. o. neljapäeval, 7. mail s. a., kell 5 p. l. avaldatud päevakorraga.

Selle ettepaneku põhjenduseks on Riigikogu liikmete soov, et nemad ei saaks mitte asjata siin lasta mööda minna aega, kui koosolekut ei ole, sest teatavasti ei ole paljudel komisjonidel praegu mingit tööd. Vajaduse korral hommikul võivad komisjonid koosolekuid pidada.

Otsustatakse pidada järgmine koosolek neljapäeval, 7. mail s. a. kell 5 p. l. sekretäri esimese abi A. Tõllassepa poolt ettepanekuna päevakorraga.

(Hüüded: Lõpetada!)

Juhataja: On tehtud ettepanek, lõpetada koosolek.

(Hääletatakse.) Ettepanek on vastu võetud. Lõpetan koosoleku.

Kinnitan.

Koosoleku juhatajad (allkirjad).